

1953

შეზღვევის საკართველო

ქართული ეროვნული საბჭოს ორგანო

„LA GEORGIE COMBATTANTE“

PRIX: 50 F.

MENSUEL

N° 17 | ოქტომბერი-ნოემბერი — 1953 — OCTOBRE-NOVEMBRE | N° 17

შინაარსი:

Une tache urgente.

Communiqué

კ. გვარჯალაძე — დასავლეთ გერმანიის ასრჩენე-
ვის მნიშვნელობა.

გ. წერეთელი — ჩვენი ვათიშულობის მიზეზები.

კახაბერი — „ჩიქოვანი და სხვანი მრავალნი“...

გრ. ურატაძე — ილია ჭავჭავაძის მკვლელობა.

თამ. პაპავა — ქართველი ქალი ჩვენს მატრიანე-
ში.

ლ. კვარაცხელია — „მებრძოლ საქართველოს“
რედაქცია.

X. — წერილი ბერლინიდან.

ისარი — ჩვენი მიწა-წყლით ევაკობენ.

უცხოეთის პრესა: ე. მარტენი, დონ ლევინი.

ქართული პრესა:

ქეთულ - ამერიკულ ლიგის მოწოდება.

გ. დიდებულიძე — წერილი ავსტრალიიდან.

რადიო - სადგური „განთავისუფლება“.

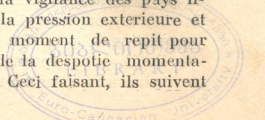
საბჭოთა კავშირის უმაღლეს საბჭოში.

ქრონიკა.

UNE TACHE URGENTE.

La lutte pour la succession du dictateur disparu n'a pas tardé à faire des ravages au Kremlin. Béria, pris de vitesse, est tombé premier, victime de la conspiration, ourdie par ses rivaux. Il est accusé de crimes qui ne pardonnent pas et, entre autres — d'un prétendu libéralisme dans ses rapports avec les aspirations nationales de différentes républiques. Or, le peuple géorgien est bien placé pour savoir de quel bois il se chauffait pour mater toute velléité de résistance aux entreprises du pouvoir d'occupation soviétique. Il est de notoriété publique que les peuples opprimés n'ont rien à voir avec les règlements de compte qui ensanglantent systématiquement les pays derrière le Rideau de Fer sauf — qu'ils en sont des victimes désignées et sans défense.

Il existe un élément constant de la politique impérialiste des dirigeants de Moscou — c'est d'étendre leur domination sur toute la sphère du globe. Cette fièvre d'expansion des empereurs, alimentée par l'ignorance, soigneusement entretenue par le peuple russe, s'est emparée de l'Etat communiste, doté de moyens beaucoup plus perfectionnés et puissamment aidé par le chaos hérité de deux guerres. Desorientés par la disparition du maître, les successeurs virent l'infrastructure soviétique dangereusement ébranlée. Afin d'éviter l'irréparable, ces derniers s'efforcent d'endormir la vigilance des pays libres, de réduire la pression extérieure et de s'octroyer un moment de répit pour resserrer l'étau de la despotie momentanément détendu. Ceci faisant, ils suivent

le conseil de Lénine — un pas en arrière pour mieux bondir de l'avant. Les bolcheviks russes n'avaient jamais renoncé à leur conviction que leur régime ne peut s'accommoder avec l'existence dans le monde des aspirations libérales et progressistes.

A la Conférence, désormais célèbre du Palais Rose, Molotov dit «niet» à toutes les propositions de paix véritable des alliés occidentaux.

A la Conférence des représentants des émigrés nationaux, tenue à Munich et à Tegernsee, Kerensky - Melgounof opposèrent un «niet» catégorique à tous les efforts de conciliation, en vue de la création d'un front réel et solide, de la lutte antibolchéviste. Que faut-il en conclure, sinon que la tendance de domination se trouve profondément ancrée chez les réactionnaires de tout acabit et la différence de couleur ne peut rien y changer ?

Mais, nous sommes sûrs que le peuple russe, lui-même première et inévitable victime de cette manie d'expansion, n'a rien de commun avec la conception vétuste de ses prétendus dirigeants. Son but actuel et principal consiste à se libérer de la tyrannie et d'arriver à se créer des conditions de vie décente. Il possède sur son propre territoire presque tous les éléments nécessaires à son économie nationale. La

vraie démocratie russe, consciente de sa destinée, n'a aucun intérêt à perpétuer la politique néfaste des conquêtes, qui ne lui avait jamais porté bonheur.

L'action du Comité Américain de la Lutte Antibolchéviste mit au jour l'existence des forces réellement démocratiques russes. Elle a démontré aussi que les peuples asservis par la tyrannie moscovite, peuvent s'entendre et agir à l'unisson avec ces forces pour secouer le joug qui les écrase.

Le premier objectif des nations opprimées, y compris la nation russe, est la destruction du régime dont le cadre se trouve constitué par les traîtres sadiques, issus de toutes les nationalités composant l'Union Soviétique.

Le Comité Exécutif du Conseil National Géorgien, conscient de son devoir envers la patrie, dénonce dans un Communiqué, publié ci-dessous, la duplicité de Moscou — danger permanent pour l'existence même des peuples et menace mortelle pour la paix et la sécurité du monde. L'existence des peuples sous l'oppression de Moscou, étant étroitement liée à celle de la Démocratie universelle, la tâche la plus urgente de cette dernière est d'aider ces peuples à se débarrasser de ce terrible fléau du siècle.

COMMUNIQUE DU COMITE EXECUTIF,

Les complices d'hier de Béria, dans ses agissements criminels, lui reprochent aujourd'hui, entre autres méfaits, ses prétendus encouragements au sentiment «nationaliste-bourgeois» dans les petites républiques soviétiques.

Sous ce motif s'affirme à présent une nouvelle politique, d'ailleurs, toujours implicite chez ses dirigeants. Cette politique se précise de plus en plus, comme celle de la grande Russie, maîtresse absolue du destin des peuples qui se trouvent sous sa domination.

De là, cette épuration des gouvernements locaux qui tend à remplacer les com-

DU CONSEIL NATIONAL GEORGIEN

munistes d'origine—soit-disant partisans de Béria — par les agents purement russes. Le peuple géorgien ne saurait voir de différence d'origine dans la bande qui dirige les destinées du pays des Soviets. Il se souvient que c'était l'un des siens — Staline — qui invita la Russie bolchévique à occuper la Géorgie indépendante en 1921, et s'était également ce même Béria qui noya dans le sang des milliers d'innocents, — femmes, enfants, vieillards — le soulèvement de la Géorgie en 1924.

Béria a reçu ses promotions dans le sang de ses compatriotes ce qui lui a permis de devenir le chef suprême des bour-

reaux de l'empire soviétique. Et même à ce poste il n'a jamais ménagé son peuple d'origine.

Le peuple géorgien n'a jamais participé aux crimes de ce sombre personnage et ne saurait en être tenu responsable ; et si les dirigeants soviétiques en arrivent une fois de plus, à des règlements de com-

pte entre eux, la Géorgie, en tant que nation, pas plus qu'aucune autre petite république du système soviétique, ne devrait y être impliquée. Sinon ce serait une preuve de plus que les dictateurs actuels du Kremlin cherchent un prétexte justifiant leur politique d'anéantissement des nations qu'ils dominent.

დასავლეთ გერმანიის პარტიზმის მნიშვნელობა

ამერიკა და ევროპა, ახლო და შორეული აღმოსავლეთი, მთელი მსოფლიო დასავლეთ გერმანიაში სექტემბრის საპარლამენტო (ბუნდესტაგის) არჩევნებს დიდი ყურადღებით და დაკრძული ნერვებით მისწვრივდნენ. ყველამ ანტერქსებდა ამ არჩევნების შედეგს, რადგანაც ამ უკანასკნელს უნდა დასურჩეს უთაროდ დიდი გავლენა, როგორც გერმანიის შინაური ცხოვრებაზე, ისე საერთაშორისო პოლიტიკაზე და მდგომარეობაზე.

ამ არჩევნებში პარტიული შორის ბრძოლა უმთავრესად ორი საკითხის გარშემო სწარმოებდა: 1) დასავლეთ და აღმოსავლეთის გერმანიის გაერთიანება და 2) გერმანიის ნეიტრალიზაცია, თუ მისი შესვლა თავდაცვის ევროპულ ერთობლიობაში და დასავლეთ ევროპასთან მკვედრი კავშირი.

მართლაც პარტიის, ქრისტიანული დემოკრატების და მათი დიდი ნაწილი, დღევანდელ მთავრობის თავმჯდომარის ადენაუერის საარჩევნო პროგრამის მთავარი დებულება იყო: თავისუფალი არჩევნები მთელ გერმანიაში, მისი ერთი მთავრობის შედგენა და სრული თავისუფლება მთავრობისა შეეძლეს სხვა ქვეყნებთან ნორმალურ საერთაშორისო ურთიერთობაში.

ბოლოში მყოფი შორეული დიდი და ძლიერი პარტია — გერმანიის სოც.-დემოკრატიაც მოითხოვდა, რომ თავისუფალი არჩევნებიდან გამოსულყო მთლიანი გერმანიის ერთი მთავრობა. მაგრამ ის მიზანშეწონილად არ სთვლის ამ დროებით მოხდეს გერმანიის ინტეგრაცია ევროპის ერთობლიობაში. ამას უმთავრესად იმით ასაბუთებს, რომ ასეთი ინტეგრაცია მიუღებელი საბჭოთა რუსეთისათვის და ასეთი პრობლემაში გერმანიის ერთი ნაწილის წარმომადგენლობას — ბონის მთავრობას არ შეუძლია ხელშეწყობა დასავლეთ მთელი ქვეყნის სახელით

და მიიღოს თავის-თავზე საერთაშორისო ვალდებულებები.

მესამე მოქიშვე ძალის არჩევნებში წარმოადგენდა მოსკოვის დარქტივებით მომქმედი მეზობელი კოლონა გერმანულ კომუნისტებისა, რომელიც მომხრეა მთლიანი გერმანიის, მხოლოდ თუ ეს უკანასკნელი იქნება საბჭოების გავლენის ქვეშ და მისი სატელიტი. კომუნისტები სასტიკი წინააღმდეგნი არიან ევროპული ჯარის შექმნისა და იქ გერმანიის შინაწილეობისა. ისინი იცავენ გერმანიის ნეიტრალიზაციას, თუცა ის იქნას შეუარაღებელი და ჰყავდეს თავისი საკუთარი ნაციონალური ჯარი, ალბათ იმ სრული იმედით, რომ ნეიტრალიზაცია გერმანია დიდი ხნით ექნა შესძლებს იზოლაციაში ყოფნას და ზოლოს მანც საბჭოთა რუსეთის მხარეზე გადასიხება.

ამ საარჩევნო ბრძოლა-შეტაკებაში გამარჯვება ხვდა ქრისტიანულ დემოკრატებს და მათ მეთაურს, ადენაუერს. მათ დღეს პარლამენტში აბსოლუტური უმრავლესობა ჰყავთ, 487 დემოკრატადან 244 ქრისტიანულ დემოკრატია და თორმეტი მოლიონზე მეტი ხმები მიიღეს.

გერმანიის სოც.-დემოკრატია 150 დემოკრატს გაიყვანა და რვა მილიონ ამჩრეველმა წილია განიუტადა. მისი მდგომარეობა დღეს უთუოდ უკეთესია იქნებოდა, რომ ის ამ დროებით ევროპული ჯარის შექმნის და ევროპის ერთობლიობაში შესვლის წინააღმდეგი არ ყოფილიყო, ამით მის მოწინააღმდეგებს დემოკრატიას არ ესარგებლათ და არსებობდა ეს სასტიკი ანტიკომუნისტური პარტია კომუნისტების მონათესავეთ არ გამოეცხადებოდა.

ქრისტიანული დემოკრატების სასარგებლოდ დიდი დამარცხება განიცადა მათთან კოალიციაში მყოფ ორ პარტია — ლიბერალ-დემოკრატებმა და გერმანულ პარტია, ხოლო ამ არჩე-

ვნებში საცხებით განივებულ იქნა — ორი უკონტრესო დაჯგუფება — კომუნისტები და ნაციონლები. მათ ფერც ერთი დებულტატი ვერ გაიყვანეს ბუნდესტაგში, თანაც კომუნისტებმა ხმების ნახევარზე მეტი დაპყარეს.

აზიასათვის ფარული არ იყო, ყველანი ნათლად ხედავდნენ, რომ არჩევნებში აშკარად ერთად და მის შედეგებზე ვაუწყენის მოხდენას ცდილობდა — ორი დიდი სახელმწიფო — ამერიკა და საბჭოთა რუსეთი. ვაშინგტონიდან თუ მოსკოვიდან პირდაპირ მიმართავდნენ დასავლეთ გერმანიის ხალხს და მას თავიანთ რჩევებს აძლევდნენ. ამერიკა ადენაუერს და მის პარტიის ლეიტერა მხარს და დასავლეთის კონსოლიდაციის მომხრე იყო და არის. მოსკოვი კი დასავლეთ ევროპას ვაფთოვებით ემხობის, აქ არცედა-ჩუენას აწყოთა, ყველას ერთი-მეორეს უპირდაპირებს, მის აფეთქებას და შემდეგ მის ადვილად ხელში ჩაგდებას ღმობს.

დასავლეთ გერმანიის ხალხმა ამ არჩევნებში უყოყნაროდ გააკეთა არჩევანი, ევრობის გაერთიანებას და მისი ცივილიზაციის დაცვას კომუნისტების პარაზიტულ შემოსევისაგან ხმა მისცა.

ევროპის პრესაში აზრი გამოითქვა, რომ არჩევნების შედეგი იყო ტრაუმული აღდნაუერის ძლიერი პარტენებისა. ამას წინეთ ჩრჩილი აღდნაუერს პოსტარეს ადარებდა. არ არის ადვილი ამ ორი პიროვნების ურთმანეთთან შედარება. მათ სხვადასხვა პირობებში უზღებდათ მოღვაწეობა და სხვადასხვა ეპოქის წარმომადგენელი არიან. უდავოა კი ერთი: მეოცე საუკუნის ამ რომოლანშივე ათელთა წლებს ვაწერივ ევროპაში საზოგადო ასპარეზზე მომქმედ და მებრძოლ პიროვნებათა შორის აღდნაუერი უთუოდ არის ფრხად თვალსაჩინო და გამოჩენილი სახელმწიფო მოღვაწე. მიუხედავით ამისა გერმანიის ხალხმა ხმა მისცა არა მას პირადად, არამედ მის მიერ წარმოთხლებ პოლიტიკას. ეს პოლიტიკა არის ნათელი და გარკვეული, სასტიკად ანტიკომუნისტური და ანტისაბჭოური. აღდნაუერის პოლიტიკა აფრთხილებს გერმანელთა და მოუწოდებს მას ზურგი აქციოს მათ, ვინც ადგას ავანტიურობას და სხვა რების დამინაუერებს გზას. პირველ-ყოფლისა აუცილებლად სთვლის მოურთოდეს საფრანგეთს, მისთან და სხვებთან ერთად შევიდეს ევროპის ერთობლიობაში და საერთო ევროპიული ჯაბით თავი დაიკვან აყარსორისაგან. აი, აღდნაუერის ეს

პოლიტიკა გაიზიარა ამრჩევლების უმრავლესობამ. ამით კი საფუძველი ეყარება გერმანიის მდგომარეობის სტაბილიზაციას.

დემოკრატიული რეჟიმის სტაბილიზაციას გერმანიაში დიდად ხელს შეუწყობს აგრეთვე ის, რომ არჩევნებში რვა მილიონი ხმა მიიღო სოც-დემოკრატიამ, რომელიც ნაციონტებ-კომუნისტების უკუღმურსი მტერია.

არჩევნების მეტად მნიშვნელოვანი მხარეა ის, რომ ახალი თაობა უკვე აღარ ემხრობა უკიდურეს პარტებს — ნაციონტებს და კომუნისტებს, რომელნიც ერთი-მეორეს ვარზოვებან და ხშირად ერთად მოქმედებენ. ახალ თაობამ ხმა მისცა დემოკრატიას, ერთმა მისმა ნაწილმა ქრისტიანულ პარტიას, მეორემ კი სოც-დემოკრატიას. უკიდურეს ელემენტებმა გერმანია აზა-ერთხელ მიეღვეს კატასტროფის კარამდე. ეს წარსული შეკლომები კარგად შეუფო გერმანიის ხალხმა და ამაში გამოიხატა მისი პოლიტიკური სიმწიფე. საერთოდ 1953 წლის ზაფხულს გერმანიის მხარეში ცხოვრებაში მეტად საუყრადღებო დატა: როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ გერმანიის ნაწილმა ნათილყვეს მათი წინაღმდეგობა კომუნისტური ბატონობისადმი, ერთმა იენისას აჯანყებთ, მეორემ კი სექტემბრის არჩევნებით. ამჟამათ დაწარწლემული გერმანია წინეთ იშვითად ყოფილს ფსიხოლოგიურად ისე გაერთიანებული, როგორც დღეს.

არა ნაკლები მნიშვნელობა ექნება არჩევნების შედეგებს საერთო ფრონტზე, საერთაშორისო ასპარეზზე.

ამერიკას აუცილებლიდ მიიჩნია დასავლეთ გერმანიის შეიარაღება და მისი აქტიური მონაწილეობა ევროპის თავდაცვის ცხოვრებაში. ევროპის დაცვას აგრესორად გერმანიის გარეშე და მის დაუხმარებლათ ის შეუძლებლათ სთვლის. ამ მხრე ვინჩნაუერის და აღდნაუერის აზრი და პოლიტიკა ერთი და იგივეა. არჩევნების წინ, თუ თვით არჩევნების პრიცესში, ვინჩნაუერი-დალესი აღდნაუერს ამ მიმართულებით ურჩევდნენ სულის და მას შესაფერის დამარჯველებს მეტად ქაყადილი ამერიკა ანიეროდან კიდევ მეტო ენერგიით დაუტერს მხარს ბონის მთავრობას.

მეორე ანგლი-საქსონურა ქვეყანა — ინგლისი ამ უკანასკნელი წლების განმავლობაში ევროპის ქვეს სახელმწიფოს ერთობლიობას, თუ ევროპიულ ჯარების შექმნის საკითხების გარ-

ჩვენაში აქტიურად არ ვრეკოდა. ამ საკითხებისადმი ის მხოლოდ თანაგრძობის გამოცხადებით და ახლო თვალ-ყურის დევნებით კმაყოფილდებოდა. ინგლისში აჩი იყო დარწმუნებული, თუ რა სახით და საიძოვრებით იქნებოდა გერმანია წამოღვენილია ევროპის ერთობლიობაში. მის ეზონიდა ეს ერთობლიობა არ გამოამდგარიყო სუსტი და იქ მონაწილეობით არ მივიღო თავის-თავზე ზედმეტი პასუხისმგებლობა. ეხლა, როცა არჩევნების შედეგი გამოიჩვენა და დასავლეთი ევროპისა მზად არის მივიღო მისი ძალებით და შესაძლებლობით ხელი შეუწყოს ევროპის ერთობლიობის შექმნას და ევროპული გაჯარის გაძლიერებას, არის უკვე ნიშნები და სამსო განცხადებებიც, რომ ინგლისი აქტიურად მონაწილეობას მიიღებს მთელ ამ წამოწყებაში და ევროპის თავდაცვაც აღმოსავლეთისაგან უფრო უზრუნველყოფილი იქნება.

საფრანგეთ-გერმანიის უქთი-ერთშორის დამოკიდებულება დიდხანია მტკინეული საკითხია ყველასათვის. ამ უქთი-ერთშორის დამოკიდებულების მოღვაწეობაში მეთიხვ საუკუნის განსვლბობაში კაცობრიობას ორჯერის ომის კატასტროფა თავს დაატება. პირველი დიდი ომის შემდეგ ადვილი ჰქონდა ბრან-შტრუხემანის ცდებს ამ ორი ქვეყნის ერთმანეთთან დასახლოვებულად, მაგრამ, სამუხაზოდ, ეს ცდები უშედეგოდ დამთავრდა. უკანასკელი ომის შემდეგ ევროპის ერთობლიობის ინიციატორი და მუქიმავე საფრანგეთი — მისი მთავრობის თავმჯდომარე, თუ საუკაცო საქმეთა მინისტრი რობერტ შუმანი იყო. თუმცა შუმანის გეგმა ფოლოციას და ნანშორის: ერთობლიობის განხორციელებულია და მოქმედებს, მაგრამ შუმანმა ექი შესლო საფრანგეთის პარლამენტის მომზრობა და ევროპის მთლიანობის და ევროპული გაჯარის საკითხების სათანადოდ მოგვარება. ამის გამო ის მთავრობას განშორდა.

საფრანგეთი დღემდე ყოყმანობს და ფრთხილობს; მის ეზონია ევროპის ერთობლიობაში გერმანიის გაძლიერების და დომინაციის. ეხლა კი, გერმანიის არჩევნების შედეგზე ყველა ეს საკითხები საბოლოოდ უნდა გაიჭყეს. აჩ არის მოულოდნელი, რომ საფრანგეთი ხელახლად დამწყებს აქტიურად ჩოლის თამაშს და წინადადეგის ინიციატორს ხელთ იგდებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლებელია, ჩოგორც ეს არაერთხელ ყოფილა განცხადებული, რომ ამერიკის ცდით და დაქინებით ადვილი ექნეს გერმანიის

სამხედრო ძალების პირდაპირ და უშელო ინტერვაციის ჩრდილო ატლანტიკის საქტში. საკითხია, რა უფრო საშიშია საფრანგეთის უზრუნველყოფისათვის, გერმანიის სამხედრო ძალების ინტერვაცია ევროპულ გაჯარში, თუ ევროპის უკონტროლო გერმანიის ნაციონალურია გაჯარის დამოუკიდებელი არსებობა? იმედია, დაბოლოს საფრანგეთი, გაუწყეს რა ანგარიშს დღევანდელ საქთაშორისო მდგომარეობას, ევროპული გაჯარის შექმნის პრიეტეს მიიღებს და პარლის უკვე არსებულ ხელშეკრულებას ახლო მომავლში რატევიკაციას მოუხდენს.

დაგერბა ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია — საბჭოთა რუსეთთან დამოკიდებულება. ამ ორი უკანასკელი წლის განსვლობაში მოსკოვმა ყველაფერი ჰქნა, ყოველნაირ ზომებს მიმართა, რომ გერმანელი ამჩეველნი ადენაუერის პოლიტიკის წინააღმდეგ მიემართა, მაგრამ არაფერი გამოვიდა. ამჩეველებმა უარს მოტყეს საბჭოთა რუსეთთან კომპობისზე, არ მიიღეს მის მიქს წამოყენებული იდეა გერმანიის ნეიტრლობის, ამჯომინეს ევროპის სახელმწიფოთა ოჯახში შესვლა და იქ ყველასთან ლოიალური თანამშრომლობა. ქველი ამჩევენებს შედეგებით ვაცოვებულა და ადენაუერის გამარჯვებას დოლაჩების საქმეთ სოვლის. ამჩევენების შედეგების გამო გაკეთებულ განცხადებაში, ცხადია მოსკოვის დაუაღუტის, აღმოსავლეთ გერმანიის კომპობისტურა პარტიის ცენტრალური კომიტეტი მოუწოდებს ამჩეველებს ყოველივე ზომა იხმარონ ადენაუერის პოლიტიკის ცხოვრებაში გატარების წინააღმდეგ და მოითხოვონ დაუყოვნებლო შედეგინა იქნას დროებითი მთავრობა მთელი გერმანიისათვის. ე. ი. ეს მთავრობა იქნება აჩა შედეგი თავსუფალ არჩევნებისათვის მთელი გერმანიაში, არამედ მოსკოვს სურს აღმოსავლეთ გერმანია მისი 18 მილიონანი მცხოვრებით ვათთანასწორის წონით და მნიშვნელობით 48 მილიონინ დასავლეთ გერმანიის და, ამჩევენების ვარჯზე, პარტიტტს ნიადაგზე შეყავდინონ მთავრობა. აქედან ნათლად ჩანს, რომ ოპის სახელმწიფოს განზრახულ კონფერენციაზე (ვექს კოდე საკითხია, თუ ის შესდგება) საბჭოთა რუსეთი წამოყენებს გერმანიის განსვრითანებლად ზემოდ აღნიშნულ პირობებს, იქნას რა, რომ ასეთი პირობები, როგორც დასავლეთ გერმანიისათვის, ისე მოყავრებულისათვის მიუღებელი იქნება. მოსკოვს არასოდეს აჩ უნდადა აღმოსავლეთ გერმანიის ხელიდან გა-

შეება და გერმანიის გაქრთიანება მისი გავლენის და პატრონობის ვაჩქრეშე. ამას არ მოსურვებებს არც ქალა, როცა დასავლეთ გერმანიის არჩენებში მისი პოლიტიკა სასტიკად დამარცხდა. და ის პრესტიჟის საკითხს ხომ დიდ ყურადღებას აქცევს. ამიტომ არც არის მოსალოდნელი, რომ საქართველო კავშირის და მოკავშირეთა შორის გერმანიის პრობლემის შესახებ რაიმე შეთანხმება

მოხდეს. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მოკავშირე ქვეყნები ევროპის გამაგრება-გადლიერების და მათი თანამშრომლობის საქმეს კიდევ მეტი ენერჯით არც აწარმოებენ და საქართველოს ამბიციებს მაგარი მუშაობით არც დახელებიან.

კ. ვვარჯალიძე.

სექტემბერი 1953.

ჩვენი გათიშულობის მიზეზები

გადავუღოთ თვალი ჩვენი ერის წარსულ ცხოვრებას. დავაკვირდეთ მომქმედ გმირებს მისი მრავალსაუკუნოვანი ყოფიას. ეგებ მან მოგვეცეს ვსაღები ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობის აფან-ჩანების.

დავით და კონსტანტინე, დიმიტრი თავდადებული, ქეთევან წამებული, გიორგი. სააკაძე, ცხრაძმა ხერხეულიძე და რამდენი სხვა მეფე, ერისთავი, აზნაური და უახლო, სამეფლოები თუ ერისკაცი მტლად დასდებია ქართველი ხალხის უყვადებას; ქართველთა მიწა-წყალის დაცვას და შენარჩუნებას.

რომიელი ერი დაქადებს ჩვენზე უკეთესა და უმრავლესი ეროვნული გმირების ყოლით. ან რომელი მოწინავე ერი არ იამაყებს ისეთი სახელოვანი წინაპრებით, რომლებითაც ჩვენ სამართლიანად ვამაყობთ.

ქართლის ცხოვრებამ არ იცის მოლაღატე სრული ამ სიტყვის მნიშვნელობით; და შინც ჩვენი ქვეყანა, საუკუნოების განმავლობაში, დანაწილებული ყოფილა ქართველ მეფეთა, მთავართა და ერისთავთა ურთი-ურთ დამოუკიდებელი ერთეულებად. მათ შორის მშვიდობიანობა უფრო იშვიათი ყოფილა, ვიდრე ძმათა შორის ატეხილი სისხლიანი ომები.

არც ქვითი მეფე, არც მთავარი, არც ერისთავი არც ყოფილა სისხლის მსმელი მტარავალი, ქართველი ხალხის დაქვეითებისა და განადგურების მსურველი. პირიქით, ყველა მათგანს გულწრფელად უყვარდა ერი, მაგრამ თვითუფლის საკეთილსა პარონების ირავლე უნდოდა საქართველოს გაქრთიანება, ქართველობის გაძლიერება, აშენება და გახედიერება.

თვით ლიპარტ ორბელიანი — ორბის ციხე-სიმაგრის ეს ზეადი უქოსთავი—რომელმაც უფრო მეტი ზიანი მიყენა ვიორქეს საქართველოს, ვიდრე არაბებმა და თურქებმა, მხო-

რავლემ მშენებელი იყო ეკლესია-მონასტრების და ღრსეული მუშაველი როგორც საეკლესიო, ისე საერო ხელოვნების, პოეზიის, მწერლობის და სხვა ღირსშესანიშნავ დარგების.

დავით მეორემ, შემდეგში აღმაშენებლად წოდებულმა, როდესაც ხერხეული ვაუტება და მაგარი ლეგამი ამოსდვა ლიპარიტს და მის მსგავს ადვირახსნილ ქართველ ქრისთავებს, ერთი მაგისტრალური დაქვითი განათავსულვა ქვეყანა უძლიერეს არაბთა დაპყრობისაგან.

კონსტანტინე გამსახურდია თავის ისტორიულ რომანში, დიდ ისტატ კონსტანტინეს მარჯვენაა. მეფე ვაიორგი პარულს სიტყვადილი წინ აღდირდა (თუ მესხიერება არ მოვალტობს). შემდეგ ისტორიულ სიტყვებს წარმოათქვეყნებს: „მთელი ჩემი ენერჯია ქართველთა დამორჩილებას შევადლე. ყოველ მეჯინებეს მეჯინებეთ უხეცვლობა უნდოდა. ყოველ მხედარს — მხედართ-მთავრობა და ყოველ ერისთავს — მეფეთა-მეფობა“.

ეს გადაჭარბებული ამბიცია, პირადი მეობის უჩვეული ვაზვიადება, ჯიბრი და პირველობისაკენ შეუკავებელი ლტოლვა, რომელიც თვით ეროვნულ დისკალინსაც კი არ ემორჩილება — ის ხარვეზია ქართველი კაცის ხასიათში, რომელსაც არც ერთი ზიანი მოუყენებია ქართველობისათვის.

თვით უახლოესი წარსული მოწინავე ამის, და განსვენებული ნოე კორდანიას სამართლიანად შენიშნავს თავის გამოსათხიველი წიგნში: „მე რომ ბოლომდე ვყოფილიყავი, ფლობე მსხარადე მენშევიკი იქნებოდა“—ო.

ს. ორჯონიძეძე, ფ. მახარაძე, მ. ორბელიანი და ძმანი მათთან ამ პირადი ამბიციათი მუშაობილნი შემოუძღვენ საქართველოში ჩვენი პოლიტიკითა ურთობს. მათაც, ალბად, საუკუნთარი ხელით უნდოდათ ქართველი ხალხისათ-

ვის ბედნიერების მოტანა, მაგრამ პირადი ამბიციებით დაბრმავებულები ველურ ხედავდნენ, რომ წინ მშობლიურ ქვეყნის დამონაბასა და განადგურებას მოუძლიოდნენ.

პირველობისა და სრულყოფილობისკენ მისწრაფება თავისთავად მარწმე და საზიანო კი არ არის. კაცობრიობის განვითარების ისტორიაში ამ ცნობილს ბევრი რამ კარგი და ღირსეული შეუქმნია, მაგრამ როდესაც ამ ცნობილს საზღვარი არ აქვს, როდესაც იგი დამონაის უსუნეს მოვლულობებს აღარ ემორჩილება, მაშინ იგი დამლუბველი ხდება, როგორც ამა თუ იმ საზოგადოებისათვის, ისე ერისათვის და ასევე მთელი კაცობრიობისათვის.

იშვიათია გიორგი სააკაძის მგალობი:

ქართლის უბრალო აზნაური, საკეთიარი უნაჩიო ქართლის შურთავობამდის აღწევს და, აღბად, კიდევ უფრო მაღლა იტვირება... შეუსა და მტრობას არ სძინავს, ვინ აპატებებს გუშინდელ ბეგანოს ვადიდატებს, შეუქმლებს იმპრობებს დიდებულ სარდალს წინააღმდეგ და მხოლოდ პირადი ღიამბაცე იძინის მის მკვლელობისაგან, თავის ქვეყნიდან დევნილი, შაჰ-აბასის კარზე ეძებს მფარველობას, რომ შეუს იძიოს მუსხანათ მტრებს. შეუჩის ძიების წუთმაც არ იდაყოფნა. შაჰ-აბასს სააკაძეს ირანის მხედრობისთან ერთად საქართველოს დასაპყრობად ისტუმრებს, როცა გიორგი დარწმუნდა შაჰის მსჯერობაში, როცა მიხედა თუ რა ფასად დაუჯდებოდა საქართველოს მისი სამართლიანი შეუჩისძიება, მაშინ მას ერთი წუთითაც აღარ უყოყმანია; და, როცა მან შუა ვააბო ყოჩჩინანი, მაშინ ქართლად ერის ზეარსად შესწირა არა მარტო პირადი ამბიცი, არამედ სიყრმის შვილი პატაცა.

იოანეს გულაშვილმა კი პირად ამბიციებს შეუსწირა საქართველოს თავისუფლებად და ათა-თავის მოწინავე თანამემამულეთა სიცოცხლეს, ან სიკვდილამდე ტყვე დარჩა თავის-თავის საზღაპრო განდიდების და ასე ტყვედ ქმნილი ვადავიდა ამ ქვეყნიდან.

ვერც ბაგრატიონთა დიდებული ოჯახი აცდა ქართველი კაცის ამ ნაკლს და ხშიდარ, როგორც თავისი არსებობა, ისე საქართველოსი, განსაცდელში ჩაუვლია.

რუსულად დედოფალი ულიანის შვილი აღმოჩნდა ბრწყინვალე თამარისა. მან არამც თუ მემკვიდრეობით მიღებულ უძლეურებას სახელმწიფოს შენარჩუნება ეურს შესძლო, არამედ პირადი ამბიციების გულისთვის უსინდისო მსხ-

კვრობით ხელი შეუწყო დამარცხებული ქვეყნის არა სამეფოდ გაყოფას.

ურკელ მცვეს მემკვიდრეთა შორის, რომ თანხმობა ყოფილიყო, რუსეთი ქართველ სამეფოს ვერ გააუქმებდა და საკეთარი მდვის ირგვლივ შემოკრებული ქართველი მეფის დედის შესძლებდა, შესაფერა მომენტში, ვასალურ მდგომარეობიდან თავის დასხნას. წინააღმდეგ ამისა, პატარა კახის მრავალრიცხოვანი ოჯახის წევრები ყველა თავის-თავისკენ იწიწებოდნენ და შეუქმულობას უწყობდნენ ტახტის კანონიერ მემკვიდრეს. ასეთმა პოლიტიკამ დაიღუპა სამშუდამოდ თვით ბაგრატიონების ოჯახი, ხოლო საქართველოს საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში თვით-არსებობა დასაკარგვინა.

კიდევ ჩამდენი სხვა სავალალო მგალობის მოყვანა შეიძლება ჩვენი ერის წარსულიდან, რომლებიც აშკარად დადადებენ თუ პირად ინტერესებს და ქართველი კაცის უდისციპლინობას, რამდენი ზიანი მოუტანა საქართველოსათვის, ჩხარავად, შეუბოჩკვა ერის უნარი და გაქანება. შედძლებულია ყველსი იქ ჩამთვალა, საქიროც არ არის, რაც ვთაქვით იმიც საქიროსია ანალოგია, რომ გვაგვიკითხ ჩვენი დღევანდელი ყოფის და რომ ჩვენი ემოგრაციის პოლიტიკური ვათიმულობის ნამდვილი ესანსი დავი-სახელით.

ქართული პოლიტიკულის ემიგრაცია მინიატურული ვამონახელობაა ქართველი ხალხის. იგი მატარებელია ჩვენი ერის, როგორც ჩინებული, ისე ნაკულლოვანი ბუნების და, აღზად, ამიტომ სამი ათწლეული წლის მისი დედა-ამშობლობისთან დაშორების მანძილზე არასოდეს თავი ვაჩიყულად არ უგროძნია იქ დაჩრქილი თანამემამულეთაგან. პირიქით, ემიგრაცია უხილავი სულიერი ძაღვებით მკიდროდა ვადაბმული რკინის ფარდებში მოწყვეტული ქართველობისთან და იგი ერის ცხოვრებით ცხოვრობს და სულდგმულობს. ბრძოლა და ვამაჩრეების წყურვილი იყო და არის ქართველ ლტოლვილთა არსებობის დედა-ანზი. იგი ცხოველყოფელია და 32 წლის დღესპირ ემიგრანტული ცხოვრებისაგან ვერც კიდევ ხელშეუხებელი. მოხუცი და ახალგაზრდა, ქალი და კაცი ერთვოდა ანთებული ერთი და იგივე წარჩინებული ვაძნობით: ენახურის და ხელი შეუწავს ქართველი ხალხის კეთილდღობას, ხელიდან ვამოხტაცოს საქართველო კრემლის ტირანია და ის თავისუფალ ხალხთა საერთო ოჯახში შეიყვანოს ვით

თანასწორი თანასწორთა შორის. ამიტომ უფუნქსება ერთი ნაწილი კარგ პატრიოტებად მიენათლით, ხოლო მეორე ნაწილი ცუდებად. ასევე უფუნქსება ვინაყეთ—მე პატრიოტი ვარო, რადგანაც პატრიოტუმი იგივეა, რაც მშობელი დეისი სიყვარული. მხოლოდ საწინააღმდეგეთ მოუქნება საკვირველი და დასაძრახისი.

აჩ ასკებობს ჩვენს შორის ძველი პოლიტიკური დაგუფება, რომელიც კატეგორიულად არ მოითხოვდეს საქართველოს დამოუკიდებლობას, მისი მოტაცებული თავისუფლების აღდგენას. ყველანი თანახმანი ვართ, რომ საბჭოთა რეჟიმის დაშობის ვაჭრე შეძლებულია საქართველოს განთავისუფლება, რომ ჯერ დათვის მოკვლა საჭირო და მეტი მისი ტყავის დანაწილება... და მაინც არ მოხერხდა საქითი ეროვნული სრული ფორმის შექმნა, მთელი ჩვენი ძალების ერთ კალაპოტში მიშვება.

აბა, ვულწრეულად, მიზნადერთ რა არის ამის მიზენი? რა უშლის ხელს ამ ერთობას, რომელსაც ქართველობა „აღდგომასავით ელიდა“ და ელოდება? ის „წყველი დოლარები“ ხომ არს საერთობელასავით რომ აზრიალებენ გავით „საქართველოს დამოუკიდებლობის“ ფურცლებზე? როგორ გეკადრებთ! ასეთი ზღაპრებით ეხლს ზაგუვებას ვეღარ აძინებენ. ნამდვილი მიზენი, ვისაც აინტერესებს სულ ადვილია და მას არავითარი კავშირი არ აქვს ევგობის მისტრქებითან. ყველას კარგად მოცინება, რომ არც ბანი ღონ-ლენენის და არც ბანი კერქსის ხენება არ არსებობდა ჩვენ შორის და მამასამე არც ბნ მეღვთნობის, არც მიუნხენის საკოორდინაციო ცენტრის და ასე ამერიკული დოლარებისა და მაინც უმიგსკისის გავითანება ვერ მოხერხდა. ერთი წლის უწყალოდ მოლაპარაკება შედეგად მოკედა „ქართული ეროვნული პოლ. ცენტრი“ და მის გარედ დარჩენილი ეროვნული მთავრობა და დიდი უმრავლესობა პოლიტიკური ემიგრაციისა. რას დასამალოა, რომ უთანხმოება არა პრინციპალური-იდეოლოგიური ხასიათისა იყო, არამედ პირადული, ზოგიერთი მოხუც პოლიტიკური მოღვაწეთა პირადი შუღლით გამოწვეული. კერძო ანგარიშები, პირადი ამბიციები და ურთიერთშორის კინკლაობა პირველობისათვის — ეს ჩვენი ისტორიული მტერი მოგადვს აქ ემიგრაციის და მოხენების არ გვაძლევს.

განა სხვანაირად შეიძლება აისხნას ის ფაქტი, რომ ურთიგნული მთავრობა, რომელიც ქართველ

ელი ხალხის ნება—სურვილით იყო არჩეული, რომელიც სამი წლის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა ქრის ბედ-იღბალს და სამი ათეული წელია დაუღალავად იბრძვის ერის შებღალული უფლებების აღსადგენად, რომელიც ერთადერთი ეროვნული ინსტიტუტა საკმაო ავტორიტეტით რომ სარგებლობს, როგორც უცხოელ მეგობრებთან, ისე თვით ქართველთა შორის, გვეუქრება ჩვენთან და უმთაოდ გვეუქრამობება განთავისუფლებული ომი?!

განა ცხადი არ არის, რომ თუ ვინმეს ვულწრეულად გავითანება უნდოდა და ამავე დროს დაბრძანებული არ იყო პირადი ამბიციებით, ეს გაქრითანება მხოლოდ და მხოლოდ ეროვნული მთავრობის ირგვლო შეიძებოდა და არა უიმისოდ ან მის წინააღმდეგ?!

ჩაყვარა რა საფუძველი ემიგრაციის ორად გაითშვას, იმ თათვე იქნა დაშვებული შეცდომა თუ დანაშაული, ხოლო შემდეგი შეხილ-შეხილსა აქედან გამომდინარე ზენფერტი შედეგია და ამიტომ მაინც და მაინც ვეგის არი აყვირებს. ორთ-ერთი დაპირისპირების პირობებში რა ვასაკერია თუ „ცენტრისტებს“ მთავრობის და „საბჭოს“ პოლიტიკური ხაზი არ მოეწონებათ და მის წინააღმდეგ სიტყვიერება თუ წუქრობით გაილაშქრებენ. მაგრამ, მაგარი ის არის, რომ ამ გამოლაშქრებებს ხშირიად ულოლოკობა ახასიათებს და არა ერთჯერ სიტყვები საქმეს ცოლდებოან.

როდესაც ქარ. ეროვნულმა საბჭომ თანამშრომლობა დაიწყო ამერიკულ კომიტეტთან ერთად, ცენტრის მსვენური ამერიკ. კომიტეტს უწოდებდნენ სრულიად უმნიშვნელო დაწესებულებას რუს-ემგრატების მიერ შექმნილს ერთი და განუყოფელი რუსეთის დასაცავად. როდესაც ამ კომიტეტს წევრები ეგრძობაში მოდიოდნენ, ივნიიენი ყოველივე ზომის ხმარობდნენ, რათა ამ „უმნიშვნელო კომიტეტის“ წევრებს მათი მიღება კეთილ-ენება.

ესაღდენის მოლაპარაკებები და მოუნენის საკოორდ. ცენტრი ცენტრისტებმა თვით საშომივე დაიშვეს. მათი ლოლიკით საერთოდ რუსებთან თანამშრომლობა პოლშევიკებსა და საბჭოთა რეჟიმის წინააღმდეგ საპროლეულად ერთ ვ ე ნ უ ლ ი დალატი იყო, ხოლო თუ მაინც და მაინც იქნებოდა ლ ა პ ა რ ა ვ ი თანამშრომლობაზე, უმჯობესი იყო 214 მონაჩქისტული და აშკარა „ერთი და განუყოფელი რუსეთი“ მათთვის მებრძოლ ემიგრანტულ ორგა-

ნიხაცებთან მომხდარიყო და არა რუსული ემიგრაციის იმ შედარებით დემოკრატიულ და პროგრესულ ნაწილთან, რომელიც მიუნხენის საკ. ცენტრში იყო წარმოდგენილი (Sic).

ზოგი უნა პატრიოტისათვის მთავარი იყო ბ. მეღვინოვს ფარტინა ქალღმერთი დაპყრობილ ერთა დამოუკიდებლობა ცენო, ხოლო თუ პრასტიტუელი თანამშრომლობა როგორ განხორციელდებოდა საკ. ცენტრში წარმოდგენილ რუსულ და არა რუსულ ირგანიზაციებს შორის — ეს მათ ნაკლებად აინტერესებდათ. ქართ. ეროვნულ საბჭოს წარმომადგენლებმა უდიდესი ყურადღება სწოაუდ ამ უკანასკნელს მიექცეს, რომ ეროვნულ უმცირესობებს ანტისაბჭოთა ბრძოლასთან ქრთად ეროვნულ განმთავისუფლებელი ბრძოლის წარმოების შესაძლებლობაც ჰქონებოდათ.

რუსული სექციის ერთმა ნაწილმა ეს ამბავი ვერ აიტანა, ვერ განთავისუფლდა საუკუნოვან ელიტორულული იმპერიალისტური შეხედულებებისაგან და ეკრესიკი, მეღვინოვი და მისი მიმყოფი ვაებატონები საკორ. ცენტრიდან გაიქცნენ. ვაზ. „საქარ. დამოუკიდებლობა“-ს ეს ამ-

ბავიც არ მოეწონა და ქართ. ეროვნულ საბჭოს დამარცხებას უკავინებს. სად ხელდას იგი ამ დამარცხებას? თუ ამას დამარცხება ჰქვია, მაშინ მართლა დამარცხებას რაღა უწოდოს? ვაზ. „საკ. დამოუკიდებლობა“ კითხულობს: თუ რისთვის დაიკავა ტყუილ-უბრალოდ ორი წელიწადი, თუ მას ეს გულწრფელად აინტერესებს, სულ მოკლედ მოვასწებთ:

1. ამ ორი წლის განმავლობაში შეიქმნა მიუნხენის რაიო-სადგური;
2. ამავე ხანაში შეიქმნა და თანდათან მტკიცდება მძლავრი ანტიბოლშევიკური ფრონტი დაპყრობილ ერთა პოლიტიკურ დევნილობისაგან, რომელთა შორის რუსული ემიგრაციის მოწინავე ნაწილიც არის წარმოდგენილი;
3. დაუვკავშირდით ამერიკის მნიშვნელოვან ანტი-საბჭოთა დემოკრატიულ ძალებს; ვადაცხნით მათ ეროვნული საკითხი საერთოდ საბჭოთა კავშირში და კერძოთ საქართველოს საკითხი.

საკმარისი არ არის? შეიძლება, მაგრამ ნათქვამია: „ისეთმა ფურმა დამწიხობა, რომელიც ჩემზე მეტს იწვევს“-ო.

გაგი წერეთელი.

„ჩიქოვანი და სხვანი მრავალნი...“

„დასტოვეთ ყოველი იმელი თქვენ, ვინც აქ შემოდისართა...“

დანტე.

საბჭოთა რუსეთი ევროპისა და ამერიკის თვალში მრავალხრივ წარმომადგენდა საკვირველურას, აუხსნელ ფენომენს...

ბეგრავო შეეცადნენ მოეხაზონ, მიწრაღნი, პოლიტიკოსნი და ეპქარნი ოღნვე მანც ვარკვეულიყენ ამ საშინელ ლაბირინტში, საიდანაც კბილთა ორქენის და მძიმე კენესის ხმები ისმოდა, მაგრამ... ყველაფერს ფლობდა სადღემლოება „ჩიქინის ფარდისა“.

ვერ ვარკვეულიყენ გულმტრყვილი უტბოვლი: თუ მართლაც ასეთი მხიფიერი და ხალისიანია იქ ცხოვრება, რად მალავს ამ „სამითხეს“ რუსეთი ჩიქინის ფარდის უკან? ვანა მისი ინტერესი არ მოითხოვს, რომ ეს ბედნიერი და ლალი ცხოვრება ყოველმა უტბოვლმა ნახოს? ამაჲ კვირგობდენ ისინო, ვარქმენი, თორემ საბჭოთა „სამითხედენ“ ჩაქედლი, დამონებელი ხალხი — საბჭოეთის ქრები — თავიდანვე ყველაფერს კარვად ხელადვენ; მათ ხომ საკუთარს უწრყით ეზო-

დათ ამ მონობის ჯვარი; და მას მშვიტსა და მშვიტულს სცემდენ და ათასგვარად ამცირებდენ, ეღრუ ძალაგამოცლილი არ დაეცემოდა; — სად და როგორ ხდებოდა მას სული, ეს „მშუთა — სად და გლესთა“ მფარველთ, „მშრომელთა მთავრობას“ არ ეინტერესებოდა: მტუმა ხელი, ეს უბიროვნო ნუმერი, უკვე გამოფიტული, ძალა გამჭარლი იყო და საინფენტარო წიგნშიამ ამ წიგნისტიდან „ჩამოსწერდენ“, ვით დახარჯულს და გამჭარლს; მის ადგილს ვბლა სხვებს მოარყედენ და ახალ ნუმერებს მაიკრავდენ, ვიღუე ცხენიც არ დაეცემოდენ. რა და ეინ იმყოფებოდა ამ წიგნისტიკან — რა პირადელი ვანცანია, ცოდნა, სიყვარული, ნიჭი და გამოცდილება, — ეს ხომ არავითარი საინტერესო აღარ იყო.

ჩვენ ამას არა თუ ვტვადვით, არამედ ამ საშინელ ამბავს საკუთარის ცრუბლით, ოფლით და სისხლით ექწერდით...

და, სხვებთან ცრუბლ, საქართველოს საუკეთ-

სო შვილები აქვსებენ ზოგიერელ ციმიბირის ციხეებს და, მთელ რუსეთის სივრცეზე მოფენილ, საკონცენტრაციო ბანაკებს.

ხანძისთან თითო-ოთხი, რაღაც სასწრაფოთი გადარჩენილი და უცნაური ტალითი გადმოსროლილი, თუ გამითრანი ამ გაუგებარი წამების და დამცირების ამბებს, რომელია წინაშე დანტეს „ჯოჯობეთი“ მართლაც „სამოთხეთ“ უნდა ჩაეთვალოთ. ასეთი იყო რკინის ფარდის უკან „გაუალეზელი, ზედნიერი ცხოვრება“.

ჩვენ ამაზე მუდამ ვსწრდით, გავცვირდით, საჯაროდ და დოკუმენტალურად ვაშუქვდით იქნურ ცხოვრებას, მაგრამ, საუბედუროდ, ეს ბეჭდს, ძალიან ბევრს არ სჯეროდა.

„მებრძობები ბრძანდებით, ნუცვილენს; გაბრაზებულნი... ზუნებრთი, რომ ყველაფერს აზვიადებთ და აჭარბებთ... ასე არ ვარგა; უნდა მოითმინოთ, აიტანოთ და საბჭოთა რეჟიმის ევოლუციის გზით ყოველივე მოგვერდება, კალაპოტში ჩაღება...“ ასე „გვესწავლიდნენ“, ხშირად აბეზარის და მელიდურის ტონით ევროპელი და ამერიკელი, რომელთაც სჯეროდათ საჭურთა მდგომარეობის იზოლიაციისა, „სანინტელის კორდონის“ და სწამდით, რომ ამ ახალ ჯურის კანიბალებთან უჭირობა სახეირო იქმნებოდა...

მაგრამ დრონი შემობრუნდენ და ეს დასტოვაც ძირიანად შესცვალეს: წითელი „კანიბალი“ ცუდი ვაჭარი გამოდგენ; ანთებულის ჩირაღდნით შეიჭრა ევროპა - ამერიკის კულტურულ წრეებში, ოჯახში, სკოლაში, ცელსისაში, სახელმწიფოს მრავალ დაწესებულებებში, პარტიებში, პოლიფსიონალურ კავშირებში და ყოველივე გახიზნა, დაშლა, ცეცხლს მისცა... მათ საკუთარ ოჯახში გამანადგურებელი სენი ვაჭრისა.

აი, აქ იწყება ახალი ხანი გამოფხიჩულების და თავდაცვისა: ესენი უბსკრულის წინ მღვარნი, ირანზებიან და შემოჭრილი მტრის წინააღმდეგ ახალ საქურველს იხსენებენ. ეხლს ფარდის იქით „გუზუნებულ“ სამოთხის აღარავის სჯერას. სწენ სიტყვებს, ნიბობს ისინი დღეს გულდასმით იხმენენ და ჩიბიდან გამოსავალ ვხუბს ჩვენთან ერთად ეძიებენ... ჩვენ კარვად ვცით, ჭრამ ეს არ ხდება ჩვენი საყვარლოსა და დაფსებისათვის, რომ ან დარაზიბვს და ჩვენი რიგებში ჩადომის მათ საკუთარი თათვის ვადარჩენს უკანობებს... მაგრამ ვანს ეს რამენი ცვლის? განა მთი უფუტისი არ არის ეს ჩაურულ ერთადვის? ვანს ამ დიდ ძალებს დარაზიბვა წითელი ტიარისის წინააღმ-

დეგ ჩვენ იმედით არ უნდა გვეცოდებოდეს? და დღეს ჩვენ მართლაც გვეჯერა, რომ ამ დიდ ძალთა დაწოლას, დიდ ცივილიზაციას და ტექნიკას, რუსეთის ბარბაროსული, მონობის ცივიზიკანიზმი ვიღარ გავძლებს და დიშვება... დღეს უფრო მხნედ ვაპირ უფრდეს მოკავშირეთა გვერდით და გვეწამს, რომ ერთია და პიროვნებათა განათავსებულების ეპოქა მოახლოებულა...

ეხლა „რკინის ფარდის“ უკან მიმდინარე საშინელებსზე არა მარტო ჩვენ გავცვირით, ახამელ მრავალნი უტყნობ, რომელნიც ამ უცუენეთ მონობაში შემთხვევით მოექცენ და შემთხვევითვე გადურჩენ სიმშლითა სრკვილს. ეხლა ესენი ჩვენთან ერთად სდგანან და უმბალებს სამსჯავროს განსაზღვრის მოიხიბენ კაცობრიობის და კულტურის ნტრთა წინააღმდეგ. წითელი რუსეთი უნდა სამგალითოდ დისაჯოს, „რადგან“, ამბობენ ესენი, „ჩველსზე უსამინელესი, ისტორიაში ჯერ არნახული, დღენა - დამცირება, დაშლა და განაკებს“ ცოცხალ პიროვნებათა და უღანამაული ხალხთა ხდება ამ ფარდის უკან საშინელ ციხეებში და უფრო საშინელ უამრავი დღეებში, — მონური შრომის და გაყინულ ქარხნებში... და ეს ამბები რუსეთის ნამდვილ სახისა, უცხოელი ჩვენთან ერთად სასშარაოზე გამოაქვთ.) დღეს მთელ კულტურულ ქვეყნებს მოდუნან მონური, იძულებით შრომის შესახებ „მოუღებანი“ და „აღწერანი“; ფოტოგრაფიულის სინამდვილით გვიწლიან ამ მონათა საშკაროს სურათებს: ელინორა ლიპკური, მარგარიტა ბუბერ - ნოიმანისა, იულიუს მარკოლინი და კიდევ სხვანი.

მერტოლი რა უნდა იყოს ამ გადმოცემებში ეტრძოდ ჩვენთვის ახალი? აკი თითქოს ტანჯვა - წმებათა ყველა რკალები გარდავევლასვს... მაგრამ, სინამდვილის საშინელმა ჩვენს წარმოდგენის უნაჩსაც აფშებება.

ამის ცხადყოფელია, სხვათა შორის, ის ორი წიგნი, რომელთაც ეხლახან ვავეცხინით და რომლებმაც წარმოუდგენელი, გამოუთქმელი ვება და დღეს, გვეყვ და წამებ, სიმშლი და სიშიშველ, პირუტყველ უღელში შემბულ 22 მილიონან ლაგერებს მონებს, გარდაგვიშალა.

პირველი წიგნია ცნობლ მწერლისა, კრიტიკოსის და მკვლევარის ივანოვ - რაზუნნიკისა, რომელიც ჩვენ გვეცხინის რუსეთის საპრობოლეტების მთელ წყებას, ჩიკის იღუმალ სარდაფებს, პარტიზანთა „რეჟიმს“, ღამის დაუსრულებელ

დაკითხვებს, დამცირებების გაუგონარ ფორმებს: ცემა, სიმშოლს და ათასნაირი ჯოჯოხეთიური წამებას... და რისთვის? მხოლოდ იმისთვის, რომ ის რაღაც ფანტასტიკური შეთქმულების მომწყობი იყოს, რომლის წევრები არიან „შემდეგი ათეულობი და ასეულობი“...

სიმშოლით, კარცრობით, სიბნელით, ვირობების სადგომში ჩაყვებით და დაუსრულებელ ცემით უნდა „გატყდეს“... მხოლოდ სასწაულოთ თუ გადურჩება ვინმე ამ გატყნას და შემდეგ ხომ სულ ერთია — ის კაცი — კაცად ცეცხლადის გამოდგება. რათ უნდათ ეს? რისთვის სჭირათ?

და მალე თქვენთვის ნათელი გახდება, რომ აქ არის მთელი მზაკვრული სისტემა, რომელიც პერმანენტულად აქროვებს უსასყიდლო მონათა არმიას; ამან უნდა კვლავ შეატოს სიმშოლ-სიცოცხესგან განადგურებული პაატომიანი მუშები საკონცენტრაციო ბანაკებსა. ეს მართლაც უმძიმესი და ურთულესი საქმეა, თუ მუდამდობაში მივიღებთ, რომ 22 მილიონი უფასო მუშა-მონების კონტინგენტი ორიოდე წელში საცემბით იცლება, იფურტება და მათი შემცველლთა ტალღები განუწყვეტლავ უნდა მიმდარბობდეს ამ „ლაგერებში“ კარბოვს... მთავარია, რომ მონათა მუშაობა არი შეწყვეტს, დიდი მექანიზმის ბოზბლები მელამ ბრუნავდენ.

და საბჭოების საკარობილები, საცა ჩეკის გამომძიებელი მთელი დამცები მუშაობენ, საკონცენტრაციო ბანაკთა ამ ახალ „კადრებს“ ამზადებენ...

პატომიანი უნდა „გატყდეს“, „შეთქმული“ გასცეს და ბოლოს ყველა ცხენი ლაგერებში სიმუშაობედ უნდა გაიჩეკოს...

შუტლებულია ამ „დაკითხვებს“ ბოლომდე ვინმე გაუძღოს... სამაჰსო ხომ უღვეელი მკავილიობია. მაგრამ ჩვენ მოვიყვანთ მხოლოდ ერთი იგანო — რაზუმნიკის წიგნად, რომელიც ქართველი პატომიანს შეეხება. ახალგაზრდა, მწე და ძლიერი ნების ტესალი ვინე ლორთქიფანიძე, ყველას აბლებს მისი არაჩვეულებრივი სიტკიცით. გამომძიებელი ილიბიან, ყრთმანეთს სველიან; დაკითხვები ათასნაირი ინვიგისტორიულ იარაღებით მთელი ლამები გრძელდება და ბოლოს ნაცემ — ნაცემს, დასისლიანებულ ლორთქიფანიძეს საკანში შეადებენ — ხელ დამემდას... მაგრამ აქ ყმაწვილი მალე სულს ნობრუნებს, წელში გასწორდება და ღმირლით აუწყებს ტუქადებს: „ვერავფის მიაღწივს, ვერც მიაღწევინ... რაც უნდა მცემონ, მაქამონ — მე არი ვავბ-

დები „საპსელი“... ჩემი გატეხა რუსის ვალაობებს არ შეუძლიათ. მე ქართველი ვარ და ქართველი კი ყველა, მაგრამ არ ტყდება“. და ის უცდადა ახალ წამებას, რომელსაც ასევე გმირულად იტანდა; თითქმის ყველა დარწმუნდა, რომ ლორთქიფანიძეს მარბოლაც ვერცინ გასტეხდა, მაგრამ ერთხელ, განთავისის წინ, დასაჯებას ის ჩვეულებრივ საკანში შეადგეს. ლორთქიფანიძე უხშიდ, თავჩანდრული მიყარდა მის საწილთან, გაიხლართა, და თავზე საბანი წაიხურა; ის მდუმარდება. პატომიანები კითხვის მიცემა ვერ გაბეჭდეს... თავში ყველას საზინელმა აზრმა გაუარა — რომ ამაყი ქართველი, ახალგაზრდა რანდი ჩეკამ „გასტეხა“. მალე მოისმა ლორთქიფანიძის ჭლებული საბან ქვეშ და ბოლოს მან დაქროლმბივით დაიღრიადა: „ყველავფის გაუძრძლ, ყველაფერი ავიტანე და სულ უბრალოზე, ურთი ბეწოზე, სისულელეზე ვაგტყდი. ვაი სირცხვილი!!!

რა იყო ეს „ქრთი ბეწო“, რამაც ქვის ვაგაკის ნება გასტეხა? ლორთქიფანიძემ სახე სარცხილით იხვე საბნის ქვეშ დიავარა და ყოველი ამხილა: დაკითხვების და ცემის ჩვეულ საათების შემდეგ მას უბრძანეს ტანო-გუხება, დეჯოქა და აი, ამ ხელ — ფეხ შეკრულიან თითო-თითოდ მიდიოდენ ჩეკის მობუნება და მის თავზე შარდს აქცედენ... ასეთ საშინელ დამცირებას მან ველარ გაუძლო და მტრებს დაწება: „გატყდა“...

აი, რა მდებარის საშუალებით ბოგრია რუსული ჩეკა ქართველ რანდეს... და ასეთი ლორთქიფანიძებთა „გამოტყნის“ შედეგად, ხომ უამრავი გაიგზავნენ საკონცენტრაციო ბანაკებში.

ბანაკებში მივლინებულ ტყვეთა ამ შემდეგ საფეტურს ვეცნობს მყოფე წიგნი მარცხილისა, რომელიც ბეგინა ლო მოსკოვით შეგერილეთ.

ვიმობრებ: ბეგრი ვესმენია და წავეციობხავს ამ „ლაგერებზე“, საცა 22 მილიონი მონატყვე დრტინავს, მაგრამ მთელი სადღმბობება ამ უტნობ და უჩინარ ქალაქებისა, საცა მონები უხშიდ და მშობი-შეშეღნი მუშაობენ და იხოცებან, ძეწადე თუ ვისმეს სმენია.

„მე ყვედები სიმშოლით კატროზაში“, სწერს ტყვე მარბოლინი, „ყვედები ჯოჯოხეთში, რომლის შესახებ მთელს დედნ-მიწაზე არავის არავითარი წარმოდგენაც არა აქვს“.

ავტორი შემთხვევით ჩამავდა პოლინეთში, სწორედ იმის წინ და აქ რუსებმა პოლინეთის ოკუბაციის შემდეგ ის ხელი იფდეს და 5 წლის

იქნის

„გადასახლება“ მიუხაჯეს. აქედან იწყება მისი პეტროლი სხვადასხვა სამუშაო ლაგერებში.

„მე რომ ხელი ჩავაგრიდოდი“, სწერს ის, „ჩინელ ხუნხუზებს ანდა „ნამ-ნამის“ ზსნებს, მაინც იმედი მექნებოდა, რომ ფულთი თავის გამოვიყიდო. მაგრამ მე ჩაუფერადი ხელი უძლიერეს სახელმწიფოს, რომელსაც შიშით ახლოს არავინ ეკარებოდა, რომელმაც ააგო ათი ათასი ლაგერი და შოგ ალბოზს ხალხს მთელი ქვეყნისათვის უდიდეს საიდუმლოების ქვეშ... ჩვენ იქ აღარ ვიყავით ადამიანები ანდიდიდულობით და საკუთარ ბედით, ჩვენ ვაგვხადეს ციფრებად მასში — ერთი, როგორც მეორე, მესამე... ხოლო ერთად კი ვიყავით გაქვავებული და გაყინული ზედაპირი მიწისა, რომელზეც გადადიოდა საბჭოთა ტანკი, ვადადიდა და ვადებზე და კინურზე, ზურგზე და მუცელზე, ვადადიოდა და ადამიანთა ნამსხრევებზე, ჩვენ ჩაფლულნი და ჩაჭედონი ვიყავით და კვდებოდა...“.

ჩვენ შენატროდით ამ ძალიან ბედს რომელსაც შეეძლო სიკვდილის წინ საკუთარი ტენტულში შემქალაიყო და იქ ამობინოდა სული. სიკვდილს ჩინებებ, საშინელ მემუზობისაგან გამოვლული მილიონები, — რომლებიც უსასიყლოთ „ამერტენ“ საბჭოთა გიგანტებს, სურია არბებს, აერთებენ ზღვებს, ჰკავავენ ტყუებს, — არიან მხოლოდ მასალა, რომელთაც მოხმარების შემდეგ სიკვდილს გადასცემენ. აქ მილიონები წეპრობილი არიან ერთი და იმავე ავადმყოფობით: „ალქიმურტარული დისტროფიით“, რაც სიმშლით ნელ-ნელა გამოფიტებს და სიკვდილს ნიშნავს. ამ საშინელ პარობებში სხობებიან: რუსები, პოლონელები, უკრაინელები, ქართველები და სხვები მრავალნი.

ამ ლაგერებში ხდება მათი სრული დამონება სულიერი და ფიზიკური: ერთი ლეკმა ზედმეტი პურისათვის ესენი ცრუობენ, თვალთმაქცობენ, ქურდობენ, მლიქვნლობენ და აწინაირდ ხდება მათი სრული „ეგზიზმული“. რამდენიმე თვეში მათ აღარ გააჩნიათ სკუთარი პურინა, წინაა ან ფესქსცმელი... ყველაფერი ეს ან ვაყიდულოა ან ვაქურდული. აწინაირად, ავტორის თქმით, მათი სრული დაშვება და „განკაცება“ ხდება. ლაგერში ცხოვრება მათ აღარ უტოვებს აქაფურს ადამიანურს.

ამ მორალური და ფიზიკური „განკაცების“ შედეგები განიცადა ავტორმაც. აქედან გამონაკლისად აღარ რჩებოდა.

მაგრამ ერთი გამოწვევისი მხანც აღნიშნა ავ-

ტორმა და თქვენი ფული საბაყით იცვება, რაცა ტყობლობთ, რომ ამ გამოწვევის ქართული საბჭოთა მუადენად.

„ლაგერიდან მე გამოვიტანე უმაღლესი პაციენტის გრძობა ქართველ ხალხისადმი“, სწერს ავტორი, „ქართველები ტყვეთა საერთო მასიდან გამოიყოფიან რაღაც განსაკუთრებულ, თანდაყოლილ თავზიანობით და ვასაოცრის სიმშვიდით. მათ იკოდენ ღირსულად თავის დაუტყარ, უოველ ადვირ ახსნილობის და მრისხანების გარეშე, ასინი იტანდენ ყველაფერს ძველს, კულტურული რასის სიამაყით“. და ავტორს, რა გორც სამაგალითო ამხანაგი და მეგობარი მოჰყავს ლაგერის მსხვერპლი, ვინმე ჩიქოვანი, რომელიც მისთან ერთად მუშაობდა სატყეო ბრიგადაში.

„ქართველთა ყველა ეს მაღალი თვისებები“, სწერს ის, „ახსიათებდა ჩემს მეგობარს და მძის — ჩიქოვანს, ამ ერთ-ერთი ფენობ წამებულს იმ ერთსას, რომლის წველი ლაგერების მასაელაბაოში, ყველაზე უფრო ძვირფასი მთელ საბჭოთა კავშირში...“. „ჩიქოვანს მე დავეხლოვდი“, ვანაგრძობს ავტორი, „მხოლოდ მისი სიკვდილის შვის ჩასვლისას. ლაგერში ის უკვე სამი წ. იოჯდა და სასჯელად მას კიდევ დარჩენილი და იმაზე მეტი წლები, რას ატანდა მას აღარ შეუძლო. ... და აღსასრულის მოახლოებამ მასში ყველაფერი დააქტრა და დაარბოლა. ჩიქოვანი აყო მხოლოდ უმარლო ქართველი, მაგრამ მასში გამჯდარი იყო თავზიანობა, ყოველდღიური წერილობითაში სულგრძელობა, და ისეთი კეთილშობილება, რომელსაც ინგლისელი ლორდი დაეხარებოდა...“.

მე მიყავდა ეს კაცი, მასთან ყოფნა, მასთან ერთად დგომა და ხერხე... ეს მიმსუფთვებდა მე მწარე შრომას. ასევე მიყავრდა მოსმენა მისი საუბრებისა, რომელსაც ცოცხლებიდა შორეული, წარმტაცი ქვეყანა კავკასიის სამხრეთის... მე მხოლოდენ საქართველოს მთები და ველები, სოფლები, თეთრი სახლი მისი დედისა, იქაური მშე და ვენახების ზერები... ამასთან ბათუმის მიდამოები. ჩიქოვანის მოთხარებები ავტებდენ მთელ წიგმს... მასინ ჩვენ ორიგენი ვტარებობითი სამშობლოსათვის და მხოლოდ მასზე ოცნებით ცოცხლობდით. მე ვბრძობდით, რომ მას სამშობლოში უნახებოდა... მაგრამ ბედი სხვა გვარად დატრიალდა და ბევრი ჩამ ვაჰქა... და ის ქართული სიტყვებიც კი, რაც მასწავლა ჩემმა მეგობარმა ჩიქოვანმა, სამ-

წუხაროდ, ჩემის მეხსიერებიდან წაიზალენ...“.
(გვ. 155).

და საქართველოს საუკეთესო შვილმა, ძველ-
სახის ღირსეულმა წარმომადგენელმა, შორეულ
კარვლაში თავის ცრემლებთან, თავის ძეგლებს
ჩაჰყარა.

ჩვენ არ ვიცით — რას აზრალბდენ და რაში
„გასტეტეს“ ჩიქოვანი, მაგრამ კარვად ვიცით,
რომ ის, ვით სათასი და ათათასი სწვა ქართვე-
ლნი, ეწამა და აღესრულა სამშობლოსათვის,
რომელსაც ერთის წუთითაც არ ვადუღდა და
რომლის ნატურაში დალია სული. „ჩიქოვანე-
ბით“ მოფენილია ჩუქსეთის საკონცენტრაციო
ბანაკები, ამ თავადებულ, მაგრამ უჩინარ მა-
მულნიჭილთა კეთილშობილი და წმიდა სულს-
ვესი საბჭოთა ხალხებში, მარგალინის თქმით,
საეკრძოდ და საბატო ადვილ იქცენ.. და მთ
სცელოს ახალი წყება „ჩიქოვანთა“, რათა განუ-
წყვეტელი ბრუნადეს საბჭოთა მანქანა. ამ გან-
წირულ ქართველთა კვლი ანათებს ჩვენი უჩრის
მატრინეს ახალ ფურცლებს... ჩვენ ვიცით — რომ
ისინი საყვედურსაც აქ გვეუბნებიან, ჩვენგან
ბევრს არ მოითხოვენ; მაგრამ ერთში კი უღმრ-
ბული ჩებიან: მტრებთან შეჩრებება საქართვე-
ლოს ღირსების დათმობით, ერის „ხანჯლზე“.

არასდროს არ უნდა მოხდეს, თუნდაც კიდევ დი-
ჯანს ვაგრძელებდეს ეს მონობა. *ჩვენ ხომ არ*
ეს არის მათი ანდრძობა და ჩვენთვის ვაფ-
ფეს ამის განაღდება...

**

ძნელი ამ გმირების „მარტყოლობის და წამუ-
ბის“ აღწერა, ძნელია მათი სახელების ჩამოთე-
ლა, — ეს დროც დაუდგესა ჩვენს ერს, ხოლო
მანამ კი ცალკე ვაფუცეს ქართველ საქმისათვის
და ჩვენითვის, — ყველასათვის წამებულ და აღ-
სრულებულ „ჩიქოვანებს და სხვთა მრავალი“
— მოწოდებით თავიანი ესცეთ, მათი ღაწილ, ე-
დიდით, მათი თავდადება სამაგალითოდ ვაფ-
ხადით.

იქნებ ჩვენი მოკრძალებითი თხოვნა გაღმრ-
ვენილმა ქართველობამ შეიწყნაროს და წული-
წადში ერთი, განსახლებული დღე შექსწირით
ჩვენივის პირადით უტნობთ, მაგრამ ყველაზე
ახლობელ „ჩიქოვანთა და მრსუდელთა სხვთა“, სა-
ქართველთა იჯარეში აღსრულებული, რომელი-
თა საფლავი არაფერ უწყეს... ამ დღეს ვადიდით
ყველა ესენი და სიზბოლოურად მათი სხობნას
წმიდა ლამპარი დაუწითით — „წმიდა იყვენ სა-
ხელი თქვენი“ ლოცვით და დიდებით...

კახაბერი.

ილია ჭავჭავაძის მკვლელობა

1907 წ. 30 აგვისტოს, ქართველი ხალხის ნა-
ძირალებს ტყვიით მოკლულ იქნა ვანთქმული
საზოგადო მოღვაწე, ვანთქმული მწერალი და
პოეტო ილია ჭავჭავაძე.

ამ საზიზარო მკვლელობამ საქრთო აღწყო-
თება და განუზომელი მწუხარება გამოიწვია
მთელ ქართველობაში. საქართველოს ყველა კუ-
თხიდან, განურჩევლად პარტიათა, ვჯვეფთა და
პიროვნებათა, აუარებელი ქართველობა გასუ-
თა თვლისისაყენ, რომ გამოთხოვებოდენ ძე-
რვას ცეცდარს.

ილიას ტრაგედია მუშმარტად უროვნული
ხასიათი მიიღო. სხუადსტვა პარტიების წარმო-
მადგენელი თავიანთ სიტყვაში უზომო მწუხარ-
ებებით ადნიშნავდენ დიდებულ ქართველის
ასე ტრაგიკულად დაღუპვას. სოციალ-დემოკ-
რატული პარტიის დაუკლებით წარმოთქმულ
სიტყვაში კარლო ჩხეიძემ მირსხანეთ მოითხოვა
ამ საზიზარო მკვლელობის დაუყენებელი გა-
მოსკვეცა. საზოგადოებრივი აზრი იმდენად აღ-
შფოთებული იყო, რომ მოწოდებაც კი აქ იყო

საქრო, — ყველა ეძებდა მკვლელობის მოტივს
და მის მეთაურებს.

საქრთო აღწყოთებით შემოთებული მეფის
მთავრობა სწრაფად შეუდგა მკვლელობის გა-
მოძიებას. აფორიატებული საზოგადოებრივი გრ-
ძნობის გამოყენებას ეცეცადენ სხუადსტვა სახის
ბნელი ძალები და ჩააწეთეს მას, რომ მკვლე-
ლობა მოწყობილია სოც-დემ. მიქი და რომ
მკვლელებიც მათში უნდა ვეძოთო.

საუდან გამოვიდა ეს საშინელი კოლნსამება?
ვინ იყო ამის პირველი აგტორი? გამოჩნდენ ის-
ეთებიც, რომ ეს საზიზარო კოლნსამება თი-
თქის დაიგერეს და თომცა აშკარათ ვერა, მა-
გრამ აქა-იქ ჩუჩილული იმეორებდენ და ასაბუ-
თებდენ კიდევ: სოც-დემ. ეწეოდა ხანგაძლივ
კამათს ილიას წინააღმდეგ; ის მუშაობს გლეხე-
ბთა შორის და აგრარულ ნიადაგზე ამხედრებს
გლეხობას მემამულეების წინააღმდეგ; ილიაც
იყო მიმდამული, ამიტომ რა გასაკვიროს თუ ეს
მათ ჩაიბედნათ.

სოც-დემოკრატული პარტია ისე, როგორც

სხვები, მეტად იყვენ დაინტერესებული ამ მხეცური მკვლელობის ყოველმხრივად გამოკვლევაში, ამ მიზნით მან დაავალა საქმის გამოძიება გომის მასრაში მტკობრეც ყველაგან პატიუტემულ სოც.-დენ. კლასს კ. ტატოშვილს. ტატოშვილის ფართე კვლევა-ძიებები გამოიჩინა ორი ახალი რამ: ერთი ისა, რომ მკვლელობის მთავარი მომქმედი პირია ვინმე გიგლა ბერბიჭაშვილი, რომელიც არც დატყვევია და არც დამნაშავეთა საში ირიცხება. ტატოშვილმა ვერ შესძლო მისი ნახვა და ვერც გაავრ სად იმყოფებოდა; მეორე ისა, რომ მკვლელობასთან ძალიან ახლო კავშირი აქვს ილიას მოურავს ვინმე დიმიტრი ჯაშს.

როგორი მონხა ეს ჯაშს ილიას მოურავად? ამ საკანზე ამ რამოდენიმე წლის წინეთ „კომუნისტ“-ში გამოქვეყნდა ბ. ა. აღაძის წერილი, სადაც ის გადმოგვცემს რომ იმ ეზოში სადაც ის ცხოვრობდა—ცხოვრობდა და ჯაშსიც მან იცოდა რომ მე ოჯახობით ახლო ვაწყობილებში ფიყავი ილიასთან და მის ოჯახთან. ამით ესარგება მას და ჩემი ცოლისათვის ცუბივნა დახმარება ილიასთან — აეყვანა ის მოურავად. ჩემი ცოლი მიგლაპარაკა ილიას მკვლელებს, ილიას ამ დროს სწორედ სჭირდებოდა მოურავი, ის დათანხმდა, აიყვანა ჯაშს მოურავად და ის კიდევაც წაყვდა საგურამოში.

მართლა ჯაშსის მიერ იყო მოწყობილი ეს საზოზარდი მკვლელობა? და თუ იყო — რა მოტივით და ესი დაავალბით?

მიუხედავად იმისა, რომ საგურამოს გლეხობა მკვლელობის მეთაურად ჯაშს ასახელდება—ის არც დაუტყურობა და არც დაუკითხავი; მოწმეთაც კი აქ დაუბარებიათ სასამართლოში და ეს მაშინ, როცა იგივე პოლიცია ჭურბოშიც კი ეძებდა მკვლელს და ხეთი - ცეკში ლდანაშაული პირი დატყუროს კიდევ. დაბოლოს დაიჭირეს რამდენიმე პირს საგურამოში, გაასამართლეს, გადაუწყვიტეს სკედილით დასჯა და ვანაჩერიც სისრულეში მოიყვანეს.

დამნაშავეთა სრული იზოლიაცა, თვით გასამართლება დახურულ კარებში ისე, რომ საზოგადოება ვერც ბრალდებულთა და ვერც მოწმეთა ჩვენებას ვერ გაცენო — ამჟამად ხელიდა სასამართლოს უცნაურობა. მოსჩანდა რომ ვინცა დიდათ იყო დაინტერესებული ამ საშინელი მკვლელობის შესახებ სინამდვილე არ გამოაშკარავებელიყო. სასამართლოს განაჩენით დასრულდა მკვლელობის იფიციალური მხარი. მა-

გრამ საზოგადოებრივ წრეებს ეს ვერ დაეკმაყოფილება, რასაკვირველია, და მათ არაერთხელ სკადეს სინამდვილის აღდგენა, მარა უმდღევით. გადარჩენილი მკვლელობისასავალ დანავალი ვერაინ ვაიყო, სხვა მონაწილე ცოცხალი აღარაინ იყო, სასამართლოს ყველა მასალემა ცხრა-კლიტულში ინახებოდა, ჯაშს თავი უზნკეთი მოქნდა, თუმცა საზოგადოების ექვი და ზიზო თან სდევდა. ასე გაგრძელდა თებერვლის რევოლუციამდე, როცა მთავრობის და მისი „ოხსანის“ არქივი რევოლუციონერების ხელში გადამოვიდა, ამ არქივში აღმოჩნდა ჯაშსუშეების სია, რომელთა შორის თვალ-საჩინო ადგილზე იყო ილიას მოურავი დიმიტრი ჯაშსი. ჯაშსი იმ დროს მიამალა; ხოლო შემდეგ 1922 წელს, როგორც გადმოგვცემენ, ის მოუკლავს შემთხვევით გასროლილ ტყვიას.

ახლა გავცნობთ თუ რა მსვლელობა მიუღია ამ საქმეს საბჭოთა საქართველოში.

1941 წლის ბოლოს, საბჭოთა მეცნიერებს „საარქივო ფონდ“-ში, აღმოუჩინათ დღემდე უცნობი საბუთები ილიას მკვლელობის ვასახუცით. ამ საბუთების თანახმად, 1941 წ. 25 დეკემბერს, თფილისში შესდგა უმაღლესი სასამართლის სხდომა ილიას მკვლელობის საქმის ვასარჩევად. საქმის ვარჩევა ვაგრძელდა 1952 წ. 5 იანვრამდე. ამ პრიცეპის შესახებ ერეკლე ანგარიაშა მითავსებული 1953 წ. სექტემბრის 6, ვახუთ „კომუნისტ“-ში (№ 221), სიდიანც ჩვენ ვსარგებლობთ.

ამ საბუთების მიხედვით აღმოჩენილ იქნა ხეით ნახსენები ჟმთავრისი დამნაშავე გიორგი, იგივე გიგლა, ბერბიჭაშვილი. ის შეიპყრეს და მისცეს პასუხისგებაში.

ვინ არის ეს ბერბიჭაშვილი და სად იყოფებოდა იგი დღემდე?

მოწმეთა დაკითხვიდან გამოიჩინა, რომ ის ქურდობისათვის ვაძევებული იყო სოფლიდან, რის გამო დიდხანს წაწალებდა ახატნის ტყეში მკვლელობის; მკვლელობის შემდეგ კი მისივე ვადმოცემით, საეგვი ვზით, ვაქცილდა საბახეთში, დაბრუნებულა საქართველოში 1921 წელს და წითელი პარტიზანის საბუთებით მსახურებდა დღუშეთის მასრაში.

აი მისი ჩვენება:

„ავისტომა — ამბობს ის — საგურამოს ტყეში, ილიას სახლის მახლობლად, დიმიტრი ჯაშსის წინადადებით ვადავსწყვიტეთ ილიას მო-

კვლა. ილიას მეტრულ ლაბაური შეგვიბრდა გვა-
ცნობებდა ილიას ჩამოხვლის დღეს, მეორე დღეს
ისევე ამოვიდა ტყეში ჯავში, მას თან ახლდა ინაშ-
ვილა (ყოფილი მამასახლისი) და გვაცნობდა, რომ
ილია იმავე დღეს მოვიდოდა. შემდეგ აღწერს თუ
როგორ ესწრებოდა, როგორც ვაძარცვეს და რა ნი-
ვთები წაიღეს, დიმიტრი ჯავში ძმამ, უშვანი ჯა-
შმა, მოუთხორო სასამართლოს მისი ძმის, დიმიტ-
რის ბოროტ-მოქმედებათა ცრქული ისტორია. მან
განაცხადა, რომ 1917 წელს, ის თვითონ დაესწრო
ყანდაჩნთა განყოფილების მასალებზე საჯარო
გამოქვეყნებას მისი ძმის ჯავშუშობის შესახებ.
მოწმე ყ. ფალავან (ღუშეთის მაზრის ყოფილი
უფროსი) ილიაპარაკა თუ რა გზით დადასტურა
მან ჯავშის მკითაურთა ილიას მკვლელობაში,
ჩინებდა ის მთავრობამ თანამდებობიდან გა-
დააყენა. მან ისევ აცნობდა სასამართლოს, რომ
როცა მკვლელთა ვასამართლების პროცესზე,
ერთმა დეტალმა განაცხადა — საბრძოლველო
სამაშვე ვერ ვხედავ მთავარ დამნაშავე ჯავშსო
— ის მაშინვე მიიხმო სასამართლოს თავმჯდო-
მარემ და ისე დატყუა, რომ ამის შემდეგ ჯა-
შმა გვაჩი ირთილავ აჩი ყოფილა სტენგულითა
მოწმეთ იყო მოწვეული აგრეთვე წვეთი ნახს-
ნები ე. ტატიშვილი, სომეხობა ერცლად მოუ-

თხორო სასამართლოს თავის კვლევა - ძიების შე-
სახებ და დასძინა სომ იმ თავითვე აშკარა იყო,
რომ ამ ბოროტ-მოქმედებაში მთავრობის ხელი
ერთაო. მრავალ სხვა მოწმეთა დაკითხვამ მილი-
ანად აღადგინა მკვლელობის ნამდვილი სურა-
თი.

სასამართლოს სხდომა იყო ღია, მას ესწრებო-
და ქართველი მწერლობისა და მეცნიერების
მრავალი წარმომადგენელი.

სასამართლომ ბრძანა მკვლელობის დამნაშავეთ
ცნო და მიუსჯა მას სიკვდილით დასჯა ჭინ-
ბის კონფესკაციით.

ამ ევრაგული მკვლელობით, ცხადია, მეცნი
მთავრობას სურდა ერთის მხრით ფინიკურის
სიკვდილით მემორიაზე ყველაზე პაბულა-
რული მოღვაწე, ხოლო მეორე მხრით — ეს სა-
ზიზარო მკვლელობა თავზე მოეხეთა ჩვეული-
უცნობური მეთათრობათვის და მით ქართ-
ველ ხალხში მისთვის სახელი გაეცხა და მისი
ფაქტმა დაეცა

ეს პროცესი დაწერილობით და მრავალი სა-
ბუთების თანდათოვით ფევე გამოსულა თფი-
ლისში ცალკე წიგნად სახელწოდებით: „წიწა-
მურის ტრადია“...

გრ. ურატაძე.

ქ ა რ თ ე ლ ი ქ ა ლ ი ჩ ე ნ ს მ ა ტ ი ა ნ ე შ ი

(დასასრული*)

თამარის სამეფოს ძლიერება საქართველო
გარდაც იყო ცნობილი; მასვე მიაწერენ ტრა-
პიზონის იმპერიის დაარსებაში განსაკუთრებულ
ღვაწლს. თამარის „ოქტის ხანის“ გაუღწნას
თუ მიწერება ის უპირატესობანი, რითაც ქარ-
თველები სარგებლობდნენ იერუსალიმში შეს-
ვლისას; როცა ქართველები სალოცავად აღდ-
ოდნენ, ისინი ვევიტეტეს სულთანს არავითარ
ხარკს აჩი უხდიდნენ. მოგზაურობის დროს ის-
ინი სხედან ერთკუზიან იქულშედ და ფეხმარე
ცხენებზედ; იერუსალიმში შესვლის დროს მათ
გაშლილი აქეთ ალამი. გზავრობისას დღაეა-
ციკა და მამაკაცი შეიარაღებულნი არიან. ქა-
რთულ დღაეაკეთ თავზე ქეღბი ზურჯათა...
თათქების დღაეაკეც ძლიერ ყზნირდათ იმა-
ნო! სწერს ბართლომე დე სალინი. მეორე
მწერალი ამბობს, რომ „ქართველნი ძალიან მა-
მაცი არიან; მათი ქალები ისე შეჩვეული არიან
ლაშქრობას, რომ მტერთა ცხენდაცხენ უხტები-
ანო“.

ჩვენი ხალხური პოეზია ხომ ასე უხვად ასხამს
ხოტბას თამარის სახელს და ეჭი უყვდათა პა-
ნთონში მას პირველ ადგილს მიაკეთებენს. გერ-
მანელი მეცნიერი პოლდაკი ქეზმარტად ამბობს,
რომ თამარში მეფური პიროვნება გაღმერთე-
ბულია რელიგიური მისტიკისზმადეო და მართ-
ლად თამარს მეფე ხომ წმიდანად იქნა აღი-
არებული ქართული ეკლესიის მიერ.

თამარის შემდეგ, როგორც ვიცით, ტახტი გი-
ორგი ლაშაზე გადავიდა, ხოლო მის შემდგომ კი
ისევე ქალი გამეფდა. ლაშა გიორგიმ ტახტი თვის
დას რუსულად უნდერძა.

„მამონ“, ამბობს მატნანე, „ეთთარცა ენა აღ-
სასაჟული თფილი მეფემან ლაშა, ბავანე მეო-
ფმან, მოუწოდა წაჩინებულთა სამეფოსა თფი-
სათა, შეეღწრა დაი თვისი რუსულან, ცრემლი-
თა მამდინარეზმან: „შეხედებთისა ლეთისათა მო-
გითვალავ დასა ჩემსა რუსულანს, რათაა შემდგ-
ომად ჩემსა მხედვე ჰყოთ, ვითაჩი არს ჩვეულე-
ბა ნათესავისა თქვენისა ერთგულობით მინებ-

*) იხ. დასაწყისი „მგზ. საქ.“ № 14-15.

ლით, და სიმბინთა თქვენითა დაიკავით ტახტი მეფისა მტერთაგან უფნებლად. დაღათა არა მამაკაცი არს, არამედ დედაკაცი, არა აკლია სიბრძნესა და სიბუნებასა საქმისა ცნობასა...“.

ამ დღედგაღეს მართლაც არ აყლდა „სიბრძნე და ცოდნა სამეფო საქმეთა“, მაგრამ ესწრაფს და მისს ქვეყანას ბუდნი არა სწყალობდა. დაიწყო ხანა მონგოლთა გრძელ და მძიმე შტამიტევა - ბატონობისა. მაგრამ ამის უწინარეს თვით ამ მონგოლთაგან დღენილი ჯალათელი ინი დიდძალს ჯვარებით საქართველოში შემოიჭრა და ქვეყანა ააოხრა. ამის შემდეგ სულთანებმა ხეჯანხნიისა და იკონიისამ საქართველოს დამორჩილება მოიხდომეს. შევიწროებულმა რუსულადნა 1233 წ. რომის პაპს, გიორგი მეცხრეს მიმართა და შემწეობა სთხოვეს; სამაგიეროდ თვითონაც აღუთქვა დახმარება ქართულის ჯვარებით ჯვარისათა ომების საწყარმობლად. მაგრამ აქედან არა გამოვიდა რა, და მონგოლთა შემოჭრის შემდეგ რუსულადნი იძულებულნი გახდნენ ემიგრაციისა...

აქაც რუსულადნის ასული, სახელივან ბუბის სახელს რომ ატარებდა, ყოფილა უწინფხელი პიროვნება. ის ცხოვრობდა მეცხრეტე საუკუნის შუა ათეულში იმ იურ გათხოვილი რუმის, ანუ იკონიუმის სელჯუკიან სულთანზე ყაიხედნა ქიხილარზე; ეს უკანასკნელი დღათა აფასებდა ამ შესანიშნავ, ფრად წარჩინებულ ქალს. მან მოძღუროდა ამ თვისი სათაყვანო ქალის სახე ფულუმზე ამოეჭრეცნებინა, ხოლო მახმადისათა კანონით ეს შეუძლებლად ჩასთავალეს; ბოლოს სულთან იმით დაემაყოფილა, რომ დირხმეზზედ ამ მანდილოსანს პიროსკიანი ამოაჭრეცნინა — მზე და ლომი. ამ სულთანის ცოლი გახდა ითა საქართველოს დედოფლის, რუსულადნის ასული თამარ. (იხ. ზ. ავალიშვილის „ვეფხ. ტყაოსნის საკითხები“).

როგორც ვიცით, ძველად ქრისტიანობის დაცვა, სამშობლოს დაცვა ნიშნავდა. ქართველთა გამახმადანებრის წინააღმდეგ ბრძოლს იყო ნამდვილი, ნაციონალური სიჭე და ჩვენი ვილს ამ საქმისთვის თავდადებულნი ქალები მოვიხსენიოთ.

სამცხეთაათაბაგოს გამახმადანებრს დიდ ხანს და თავდადებობით ებრძოდა იქაური ქართველობა, მაგრამ მან ოსმალთა ეს ძლიერი მოწოლა ვეღარ შეაჩერა; დროთა განმავლობაში ათაბაგუნი საყვარელი დაქმორჩილნი სულთანს; და საკუთარ მდგომარეობის და გავლენის შესანარჩუნ-

ებლად თვის ძმებს, ქრისტიანებს, დევნა დაიწყეს. დაღდა ნიმიც დრო. უძველესი ტაძრები და მონასტრები, უღიდესი განძი ქართული კულტურისა იწვევდა და იწვევდა. ჩვენი მატანე ამბობს: „ახალციხის ფაშა მოიძულვებდა ქრისტიანობასა და შესძინებდა მახმადისანობასა და აღმოიფხვრებოდნენ წესნი და რგინი ქრისტიანობისანი ყოველინი და შეემატებოდნენ მახმადს...“.

ბოლოს ეს გახდა ქრთულ ნაციონალურ დევნად; ოსმალნი მხატვართის ხერხით: ხან მოსყიდვით, უფრო კი ტლანქის ძალადობით იბირებდნენ ქართველ წარჩინებულთ; ბოლოს უბრალო ხალხს არა დაშინებდა რა, ვარდა იმისა, რომ ამ ძალადობამ დამორჩილებდა და თვითონაც განდევარიყო და გამახმადანებრულიყო; მეთათუთა ვგას იგი უნდა ნებით გამოყოლიდა, ვიდრე ყველაფერზე ხელს ადებინებდნენ და ოჯახს დოღლათს გაუთავებდნენ. ამ დიდ და ტლანქ დაწოლას გაძლება უნდა, — ხალხისათვის სიმტკიცის მაგალითის ჩვენება... და აი, აქ ქართველმა მოწინავე ქალებმა დიდი უროვნული მხნეობა და სიმტკიცე გამოიჩინეს: ქალი დიდხანს და ნერვიულად ებრძოდნენ თურქ-მახმადისანობის გაუღერის გაუღერებს; სულთანს კარვად ესმოდა, რომ საათაბაგოს მახმადეარ ჩივლებს ხელში ვიდრე იქვე ქართული ოჯახს არ მოსოდა, ესე იგი ვიდრე ქართველ ქალს არ დაამარცხებდა; და ისიც დიდს უნერვიით მოეკიდა ამ ანოკანის შესრულებას, მაგრამ ასეთსავე მდგარ წინააღმდეგობას დაეცხახა. — „გარანა“, ამბობს მატანე, „თქმეცა წარჩინებულნი მახმადისანი იყენენ, არამედ ცოდნი მაინი და მხედვანი იყენენ ყოველთა ქრისტიანნი; ხოლო ექამა როსტომ ფაშისასა მოღვლინა ხინთქარმა ბრძნება, რათა იქნენ კოპლნიც მათი, რომელნიცა მახმადიან არიან, მახმადიანად; ესე უთხროც ცოლსა როსტომ ფაშისასა, ხოლო მან არა ინება, არამედ აიძულვდნენ ყოფად მახმადიანად და ამისათვის დაიპირნა მრავალი ტანჯვანი მერმე განიკლტო, რათა გარდაღვდოს თავი კლდესა ზედა. სცენა ესე შეიპყრეს და არა უტყვეს, კვლად ინება მომხოვმა თავისა თვისისა...“.

ოსმალეთმა მრავალ დღენათა შემდეგმ ქართველ ქალთა წინააღმდეგობას სძლია და აი, აქედან იწყება საყვარელი ქართველთა ზართულის თავაშეშეშე დღენა... მტკიცე ხორდ ქართული ოჯახთა და ქართველ ქალთა მოლია-

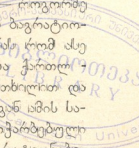

ნად გაურღვი მამამადინორ ტალოსა და მტკრი იმარჯვებდა. „... უმეტესადრე“, ამბობს „ქართ. ცხოვ.“ „მოხსრდნენ ეკლესიანი დიდ მშენი-
 ერნი და იქმნებოდენ პირუტყეთა სადგურ და
 ივლტოდინ კვალადცა, რომელთა არა ინებეს
 მამადინობა ქართლს, იმერეთს, ოდიშა, გური-
 ას, კახეთს და წარაქმნათა ხატო და ვჯარნი“
 და სავ. „და შეიქმნა“, განაუჭობს მატანე,
 „სრულიად მამადინობა წესითა და რჯულთ-
 თა მათითა და აღმწდებოდან მჭითნი; არა-
 მდელ და მონენ გლტხნი და ივირცა უმწყემსნი,
 ვითათარცა პირუტყენი...“.

ამ ქართველთაგან, რომელნიც „ივლტოდნენ“
 ქართლ-კახეთისა და იმერეთისაკენ და თან მო-
 ჰქონდათ ვადაშალული საეკლესიო განძობულ-
 ბანი და ძველი ქართველი წიგნები, პირველი
 გახლდნენ ქალუბი, რომელთაც ქრისტიანობა და
 ქართველობა არ დასთმეს და ლტოლვილობაში
 ყოფნა არჩიეს.

ამ ნეტარსუნებულ ქალთა გუნდის სათავეში,
 სამშობლოსა და ქრისტიანობისათვის რომ ეწა-
 მენ და აღესრულენ ქეთევან დედოფალი სივას;
 კახეთის დედოფალი ქეთევან, დედა თეიმურაზ
 პირველისა, ყოვლის მზრე მხენ და შესანიშნე
 პირველი დედა და დედოფალი იყო, რომელ-
 ლიც შრისხანე შახაბაძის მექარას არ შეუშინ-
 და — სამშობლოზე და ერის საწმენებებაზე
 ხელი არ აიღო და ქვეყანას შეურყეველ სიმ-
 ტკიცოს მავალითი უჩვენა. შახაბაძის შვილის-
 შვილები, სპარსეთში ქეთევანს რომ ახლდნენ,
 ამ გაუტყებელ ქალის მორალურ დასასჯელად,
 გაასპურეს, რის შემდგომ პირველი — ალექ-
 სანდრე მალე მოკვდა, ხოლო მეორე — ლევან-
 ნი, ვაგიფთა; დედოფალი ბილი კლდესავით იდ-
 ვა და ბოლოს შირაზის ციხეში, მრავალ წამება-
 თა შემდეგ სული დალია; ეწამა მკარამ ერს არ
 ვაღუდგა. პირველ დედავალე რომელიც ქარ-
 თელი ქალის თაყვანის მცემელი იყო და რომე-
 ლმაც ქართველი ქალის მშენიერებას და სუ-
 ლიერ სიმდიდრეს ხოტბა შეესა, (იხ. გოტეს
 „დივანი“), ეს დედავალე შეიქმნა მოჯადობე-
 ლი ამ დედოფლის ურყევე სიმტკიცით, მიუხე-
 დავლ ხანგრძლივი დევნისა, ცემა-გეთმისა და
 ნარი წამებათა. გამხეცებულმა შახმა 22 სექტ.
 1624 წ. ის მოაკვლევინა და „სიკვდილს შეხე-
 და იგი მხედ, ვითარცა უღიღებულესი მოწი-
 მით“ დასძინა. ეთავადენ ქართულმა ეკლესი-
 სიამ დედოფალი ქეთევან წამებულნი წმინდა-
 ბში ჩაიხიება.

შესანიშნევე ქალი იყო აგრეთვე დედა ურე-
 ლე მეფისა — თამარი, ისელი მეფე ვახტანგ მე-
 ექვსეტი. ამ თამარზე „ქართ. ცხოვ.“ ანბობს, რომ
 ის იყო სადღური კეთილისა და სუნთველ სათნო-
 ებისა“. აი, ამ ქალმა დიდი სამსახური გაუწია
 სამეფოს და მრავალჯერ ააღივინა მას რისხე-
 და შურისძიების მახვილი ნადირა შახისა. როცა
 მავალითად 1739 წ. ნადირი დაღესტანში იდგა
 და ომს აწარმოებდა, იმის ვარს იდილი სურსათ-
 სანთავადე სჭირდა და ამ ვარის უახლოესი ზურ-
 რი ხოც კახეთი იყო. ამის გამო ხალხის ისევადე
 მძიმე ბევარას, ახალი და უფრო მძიმე ემატე-
 ბოდა — კახეთი ვაჩანავდა, წელში ვაწყედა. ამ-
 იტომ წარჩინებულთა ერთი ნაწილი ვადგა —
 ნადირის ბრძანებას ადარ ემორჩილებოდა. შახ-
 მა — წინად მოვიჭებულე მხაკვალე ვეგმა
 კახეთის სრულად აყარე და სპარსეთში ვადე-
 სახლებზე — ეხლა დროულად სცნო — საქ-
 ვითველითს უღიდესი რისხევა უნდა დასტეობო.
 და აი, ამ დროს სამშობლო თამარმა იხსნა: მან
 დესანბნა იკისრა, ვამოაჩინა წარჩინებულე ქა-
 ლები და ნადირ შახს ეხალა; მან ხალხის ვან-
 დომის ნადილი მიზეზი აუხსნა შახს და მე-
 დის და ერის ერთგულებამ დაარწმუნა. ა-
 დირმა თამარის დესანბნა შეიწყნარა, მას დი-
 დი წყალობანი მისცა და ვამოისტუმრა. ასე
 ააცივინა ახხანად დედოფალმა ქვეყანა შახის
 რისხევა. თამარისავე ვამკრახობდა და სიბრძენ-
 უნდა მივაწეროთ, რომ შახ ნადირი ნებას და-
 ჰყედა თეიმურაზის წადილს და ის ვჯრი კახეთში,
 და შემდეგ ქართლში ვამეფეა. ისტორიკოსი
 ბუტცკოვი ადასტურებს ამ ცნობას და ამბობს,
 რომ თამარის შექმნილობითი მხიბლო, რომ
 შახმა თეიმურაზში კახეთის მხედრე დამტკიცე
 და მას შეუერთა ქართლის ნაწილებიდან არაგ-
 ვის პროვინცია, შემდეგ მასე მისცა ბორჩალო
 და ქიხოცი; ქაჩილი კი ნადირმა ალექსანდრე
 ბაგრატიონს ვადასცე; მავანამ შემდეგ მას თურ-
 ქთა ერთგულება შესწამა და ისეე ჩამორთევა;
 —აი, ამ მდევმარჯობითი მოხერხებულად ისარ-
 ვებლა თამარმა და ქართლის ტახტი თითონ
 ჩაიგდო ხელთათ. მისი მავან იყო როგორიმე
 ქართლი და კახეთი შეერთებინა და ბაგრატიონ-
 ნთა ორი შტოს ბრძოლა — ქვეყანას რომ ასე
 ასუსტებდა, — მოესპო. ეს შეერთებე ქართლ-
 კახეთისა დედოფალს დიდმა საფრთხილით და
 მოხერხებულ უნდა ჩაეტარებინა, რადგან ამის სა-
 წინააღმდეგო ძალით ვერიად მოპარებულე
 იყო: ვჯრ ერთი — ქართლის ბაგრატიონებო

თვის უფლებას არა სთმობდნენ, შეძლებ თვით შახიც ზომ წინააღმდეგი იყო ამ გაეროიანებულსა, რადგან ეს სამეფოს გააძლიერებდა; ამას ზედ ერთვოდა ქართლის დიდ ფეოდალს—გვი ამილახვარის განდგომა ბაქარ მეფის სასარგებლოდ...

ეს გვი თურქებს იწვევდა მომხრედ და ამით თეიმურაზის დამარცხებას ლაშობდა. თურქებმა მართლაც დსიკავეს რჩევისი და აბირუდნენ სურამის ციხეში შესვლას და იქ გვი ამილახვართან შეერთებას. სურამის ციხეში გამაგრებული ვივი ვერაფრით იქნა მოსტეხა თეიმურაზისა, თუმცა ციხის ნაწილის აფეთქება კი შესძლო... ბოლოს მდგომარეობა ისეთ თამარს იხსნა. გვი დსთანხდა მხოლოდ თამარის მოლაპარაკებას და მოითხოვა თეიმურაზისაგან — წარეგზენა მასთან დესანად დედა თვისი. თამარმა იკისრა ეს შეამდგომლობა და ბოლოს შესძლო დაერწმუნებინა გვი, რომ წინააღმდეგობის დაწევა ქვეყანას დაღუბუნდა და რომ არც ქართლის ბაგრატიონებს, (რომელთა უკანასკნელ მეფის ასული თვით იყო), და არც მათ მომხრეს — ამილახვარს, შიში არ უნდა ჰქონდა, რომ თეიმურაზი ქართლის სამეფოს მოსპობს; თამარმა ეს დაარწმუნა, რომ თვითონ იკისრებდა დედოფლობას და მმართველობას ქართლისა, ვითარცა ასული ვახტანგ მეფისა. გვი დსთანხდა, ცხებ გადასცა და თვითონ კი თამარისა და თეიმურაზის რჩევით ნადირ შახს უხალა.

თამარმა მართლაც შესძლო მისხანზე შახი დაერწმუნებინა, რომ ქვეყნის დასამშვიდებლად უმჯობესი იქნებოდა მისი დემტკიცება ქართლის დედოფლად ის გახდა ქართლის მმართველი და ამნაირად ვანახორციელა თვისი დიდი პოლიტიკური მიზანი: დემტკიცებოდა შემეზადებინა ქართლ-კახეთის სამეფოსა გაერთიანება, ამ რთულ პირობებში თამარმა ნადირ შახი გადაიბარა და ქართლის ზვიად ფეოდალთა ფელიც მოიგო. ნამდვილად კი ქართლი კახეთს მჭიდროდ ვადაბა და ორთავს ბატონად თვისი ქმარი, თეიმურაზ მეორე ვახტანგ; ხოლო მისა სახელოვანმა ძემ, დიდა ვარკუციმ დიდის მაღალი, მამულიშვილური ზრახვა სრულად განახორციელა და ქართლ-კახეთი თვისი გვირგვინის ქვეშ მტკიცედ გაუერთიანა...

ამ შესახებ ქართველ ქალთა დასს, ჩვენი მატანე რომ ასე მომხილავდა ავიციურს, კიდევ სხვანო, მრავალნი უმშენებენ გვირდს, მაგრამ

ეხლა ჩვენ ამაზე ვერ შეგვივლებით. ვიტყვი კი, რომ ამ წარჩინებულ ქალბთან ერთად, ჩვენი ისტორია ხშირად უბრალო ხალხიდან გამოსულ ქალთაც იხსენიებს, რომელნიც სამშობლოს სამსახურისათვის შესაფერ წარჩინებას იღებდნენ. ხშირად ეს გლეხთა ქალები უდგნენ ვეზირად. ვით შეუწყველი კლდე და უხსავდნენ ერთს უნას, სარწმუნოებას, ტრადიციას და კულტურას. ესენი სწირავდნენ ქვებს, შეილენს, ძმებს და ამით ქვეყნისა და მეფისადმი ერთგულებას ბოლომდე ინახავდნენ. რით შესაძლებდნენ მეფენი, ამ წარჩინებულნი მრავალ რიცხოვან უცხო ძალებს გამკლავებას და ქვეყნის გადარჩენას — ამ მდაბლი ხალხს მთელი თვისი მატერიალური შესაძლებლობა და საკუთარი თავი მსტყვობდა რომ ამ მტკნათ... მავალითების მოყვანა შორს წაგვიყვანდა; დედასახელოთა მატანედან მხოლოდ ოროდ: სემონ მეფე, ერთ-ერთი დამაქრობიდან დამარცხებულნი, უფუ იტყვი; გზად ის ასევენდა და ზოგ მხლებლებითერთი თავს შვიფარებს ერთი გლეხის დედაკაცის — ქელიფის ოჯახში; ქალმა სტუმრის ენაობა არ იცის და სემონს ეციხება პირველად მეფის ამბებს და შემდგომ თვისი ქმარისა და შევილის ენაობას, რომელნიც ბრძოლის ველზედ იმყოფებოდნენ; მეფე, რომელიც ამ გლეხის ქალს თვის ენაობას უმადეს, უხსუსებდა, რომ მისი ქმარ-შვილისა არა იცის რა, ხოლო მეფე კი უნებლად ვადურია მტკარის; ამის დედაკაცი მას მიუთხდა: „რადგან მეფე კი ცოცხალი ვადაჩრქნა მტკარსო, იყენენ მისთვის სანაცმოდ შეილიცა და ქმარიცო. მთავარი იყო — ეს თვისი წინამძღოლ და სარდალი, ხოლო სახელმწიფოს მისი მმართველი ამ დამკარგოდა და ამას მომავალ ბრძოლასათვის ერთი კვლავ დარჩა. მეფე ასეთმა ერთგულემ მამ ფრიად ვანახნევა, მან ეს გლეხის ქალი დასახურქა და „ამირად“ ამბობს შემატანეს, „ახსურ იქნა იგი, რომელ აწეცა არა მტკარის ექნია“.

შეიძუ მავალით: თეიმურაზ სპარსეთიდან კახეთს ბრუნდება, რათა გრემში მის სახელოვან დღეს. დიდოვალ ქეთევანს ეხალის; აქ მათ უნდა ვანახორცონ მძიმე ბრძოლა სამშობლოს დასახსნელად, ამ უთანასწორო ბრძოლაში ძლიერი და მრანენე შახაბაზის წინააღმდეგ, კახეთი უდიდესი მხედრბლის ვალებს სწირავს; უხსა ყველა ძალები უნდა გაერთიანდეს, ყველამ კონდა მოწმებდნენ: და თავი დასლო, რათა მტკარმა

დაინახოს რომ ქვეყნის აობრებას მას ძვირად დაუჯდნენ; თეიმურაზმა კიხოზე ვაიარა, საცა ის ერთმა გლეხმა ისტურმა და აქ, ამ გლეხის ოჯახის ბურჯებმა, გლეხის რძილებმა, მეფეს, ცხრა ბაღლი უძღვნეს, ჯერ ყველანი ჩვილი, აკნაში მწილი; ეს იყო სიმბოლოური შეწირულება დედებისგან ერის სახსნელად მიღწენილი, დაიწყო კახეთმა უსწორო ბაძილა შახ-აბაზის წინააღმდეგ და აქ თეიმურაზს გვერდით უდგნენ და სამშობლოს მხნედ ეწირებოდნენ იმ-ვე გლეხის შვილები.

ქართული მატანენ, როგორც ესთქეთ, მრავალ სხვა შესანიშნავ ქალღმასკ იხსენიებს, რომელიც ნათელი სახელი დაუტოვებდათ მომაველ ისათვის (მაგალ, შოვნობაში და მეცნარე მარია ამ დედთალო, მხენ და ბრძენი ქალი ქეთევანი, მეუღლე გიორგი მე-13-ის, უკანასკნელი დედთალები დარჯჯან და მარიაშ, დედთალო იმერეთის მარიაში და სხვანი) მაგრამ ცხლა ჩვენ ამ სითი უნდა დავკმაყოფილოთ.

ჩვენ აქ მატანეს ცნობათა მიხედვით, სულ მოკლეთ შეეჩუქდიოთ ქართველ ქალთა დეწლეს სამშობლოს საკეთილდღეო; ეს ქალები არიან იშვიათის სულიერი კულტურის მატარებელი, უხვად დაჯილდოებულნი ნიჭით, ქუეით, მხნეობით, ნებით, ატანის უნაჩიოთ და სხვა მაღალი თვისებით. მაგრამ ესეც ყველადფერი არაა. ეს მაღალი თვისებანი თავსდებან, როგორც მატანე ხშირად მოწიბობს, მშენიერსა და წარმტაც სხეულში.

ეს მშენიერება ქართველ ქალისა არა მარტო ქართველთა იპყრობდა და მის ხელოვნათა აჯადოებდა, არამედ ყველა უცხოელსაც, ვინაც კი ჩვენს ქვეყანას სწევდა. ამის მაგალითები ბევრია სხვა და სხვა მოგზაურთა ნაწერებში. ჩვენ შილოდ ორიოდესუ თუ შეგვარდები; მაგრამ ასე გვიანდა წინ წაუფიქრავითი ჩვენი დიდი ისტორიკოსის — ვახუშტის სიტყვები ქართველ ქალზე. ბატონიშვილი სწერს: „საქართველოში ქალნი არიან მშენიერი, პაუროვანი, შეთვალ - წარბთმოსანი, თუჩი ყრმინი, კაცად და ქალთა შორის იშვიათა შვეგვრებანი, ან მოყვითანი, თვალჭრელი, წითური და თეთრი; ქალთა აქეთ თმა დაღამებულთი და დაწნული... არიან წერჭრელი და წაბლაკი ტანისა. ორივე სქესნი არიან მხნენი, მეშვენი, ქართა მიმოხილანი, ცხენზე და მხედრობაში კადნიქრნი და მკვირცხლანი მწიწახენი, ამყანი, ლადნი, სახელის მაძიებელნი, ასე რომ თაჟის გამორჩენი-

სათვის არც კაცი და არც ქალი არ ირიდებიან მეფისა და ქვეყნის სამსახურს...“; ამის შემდეგ ისტორიკოსი ავიწერს ქალთა მშენიერ ჩაცმულობას, სამკაულს და სხვას...

ესლა მოვსიშინათ ზოგი უცხოელი მოგზაურის აზრიც. პეტრე დელავალზე ბევრს აღარ ვიტყვი; საკმარისია გვეცნოთ ვიოტეს „დონან“-ში დელავალს აზრებს, რომელიც საესეებით მოხიბლულია ქართველი ქალის შეუდარებელის მშენიებით. ამავე მშენიერებას ავიწერს ფიანგი მოგზაური შარდენი, რომელიც სწერს: „მე არ შემიწინავეს აქ უმეფერი სახე არც ერთ სქესში; აქაურთა პირისახე აღბეჭდილია ანგლოზებრთვის გამობატლებით. ბუნებას ქალთა უმეტესობისათვის მიუნიქება ის სიტუტრები, რის მსავესა არსად სხვაგან არ მოიპოვება, მე არ შემძელი მეცქირნა მათთვის ისე, რომ ჩემს გულში სიყვარული არ აღეწებულყო; გამოცდილი მხატვარიც კი ვერ გადმოგვეცმდა იმეზე უმშენიერეს სახეს და მონათლობას. — ეს ქალები არიან ტანოვანი, ვსალოვანი აგებულნი და წელში წყრილად გამოქილინი; არიან მახილის გონებისა, ზრიდენი, თუგაზინნი, ამასთან ამყანი და ზეიადი და სხვა...“. ასეთნაერად და შეიძლია უფრო მეტადაც აღვთიოვანებულოთა ქართველი ქალის სიმშენიერი მოგზაური აბატი დე ლაპორტი, რომელიც (1768 წ.) ტფილისში ყოფილა; იგი სწერს: „საქართველოში ყველაფერი არაა, მაგრამ ქართველ ქალზე ლამაზი აქ არა არსი არა, ამ ქვეყანას შეიძლება კაცმა მშენიერთა საცანე უწოდოს; ისე, როგორც სხვაგან იშვიათად ნახათ სულის სილამაზით შემკობილ ქალს, ისევე ძვირად უხედეებით აქ ქალს, რომელიც იშვიათის სილამაზით არ იყის დაჯილდოებულთა... ძნელად თუ ვინმე წარმოიდგენს ისე ნახად მოყვანილად და სწორად ავებულ ტანს, როგორცა ქართველი ქალის ტანი. ამასთან მათ აქეთ მვადიდური და მიშვიდური სიარული და სხვა...“.

სხვა მოგზაურთა არც რუსები ჩამორჩებიან ამ მხრივ; ასე მწერალი მარკოვი, განსაკუთრებით ქართველი ქალის წარმტაც თვალის ამ რივად ავიწერს: „ვისაც ამ ქალის თვალები არ უნახავს, მან არ იყის თუ რას ნიშნავს საერთოდ აღმინის თვალთ, რევერსად მიუწოდებელი და მატყვევებელი შეიძლება ვახდეს მისი მშენიება. ყველაზე უფრო წარმტაცი თვლები ევროპილ ულამაზეს ქალს; მოგვჩენებთ მკრიალად, უფერულად და ცივად, მუდარებით - ქართველ

ქალის თვალმბრუნო...“ დასძენს რუსის მოგზაურს.

ქართველი ქალის ასეთი მშენებმა ხშირად მრისხანე მტერსაც კი აჯადოებდა და სამშობლოზე აწვდილ მახელოს ერს ააცდინებდა. ხშირად ეს მომზობილეთ სიტუებზე მტერს მაღალ პოლიტიკას საქართველოს სასარგებლოდ წაჩხარათავდა. ასე ბიჭვინთ დღევანელ მოციუხებობას: „სპარსეთის უხვის სასახლე საცქე იყო ქართველი ქალებით და მათ აქ დიდი გავლენა ჰქონდათ თვისი სილამაზისა და მოჩაღური ძალის გამო... მათ ყველა სხვა ქალთა შორის უპირატესობა ეძლეოდათ“ და სხვა. ნაპოლეონის წაჩხომადგენელი — კობერი, რომელიც 1806 წ. სპარსეთში იყო, სწერს: „სპარსეთში იმყოფებთან წაჩხინებული არსებანი, რომელიც თუმცა უქნო წარმოშობისანი არიან, მაგრამ მათივე პოლიტიკებენ გავლენას სახელმწიფო საქმეებზე. სახელმძღვანელოდ ახალგაზრდა ქალები, რომელნიც მოზაყეთი საქართველოდან, ჩეჩენეთიდან და სამცხელოდან. ბიზანტიის ეხსანდელი ისტორიკოსები აღნიშნავენ თვის შრომებში ქართველი ქალის განსაკუთრებულ მშენებერებას და გადამოცეკტენ, რომ ბიზანტიის კეთსტები და წაჩხინებულები ხშირად იჩითადენენ ლამაზ ქართველ ქალებს, რომელნიც მათზე გავლენას ახდენდნენ... საამისო მგალითები ხომ ჩვენს მატანენო და მწერლობაში მრავალად მოიპოება; ზოგ ამითაგანზე ჩვენ უყევი ხეით შეგერქლით.

ორის სტყევით გვიანდა მოციხენითი ქართველი ქალთა დეაწლი უქანსკელი დროიდან. აქ ზვენიუნდა აღენიშნით, რომ საქართველოს სახელმწიფოს გაუქმების შემდეგაც ქართველი ქალები ღირსეულად ამოუდგნენ გვერდითი მებრძოლი მამაკეთი და შეუდგნენ თავუდალებით შრომის საქართველოს დაცემულ ვინაობის აღსადგენად. ეს ქალები არა მარტო „ამმულსა უზრდოდენ ვიქლას“ და მათ სამშობლოსათვის თავგანწირვის უმაღლეს იდეებს უნერგავდნენ, არამედ თითონაც ხშირად მამაკეთა რაზმებში იდგნენ და სამშობლოს დარსტესა უწირებოდნენ. ასე იყო მრავალ აჯანყებათა გასწერით: 1802, 1804, 1812, 1819 წლებში და შემდეგაც ქაზიხის, სამეგრელოს, გურჯის და სხვ. ამათებებში. აღმოცავლეთის თუ დასავლეთის ქართველი ქალი იორფეარად განიცლდა ეროვნულ იდენისა და ტყვიანს და გააფთრებთ იბრძოდა ქვეყნის აღსაჩრენად და დიდი იმპერიის ბრძვლებიდან სახსრულად, ვანა სიმბოლიური არაა, რომ საქა-

რთველის იუქანსკელი დედოფალი ერის ღირსების დასაცავად რუსის ღენერალს გულს ხანჯლით განუგებრისეს, და შემდეგაც, როცა საქართველო 1832 წლის დიდ აჯანყებისათვის ემზადება — მეთქველებს ისეც ქართველი ქალი მეთაურობს და ეს ქალთა იღვან ბატონიშვილის ასული, თამარ, რომელიც აჯანყებულთ საქართველოს დედოფალს უნდა გამოცხადდებინათ.

აი, ამ ბრძოლათა ტრადიციამ შეინახა ქართველი თვახი და სული და ასე მოატანა ქართველმა ქალმა მეოცე საუკუნემდე, როცა ერმა ახალ გზათა ძიება დაიწყო. თ-ღ ბარისათისსის საბოგრაფითი ცნობებში ჩვენ წაგაწყლით ერთ საინტერესო ადგილს, რომელიც ქართველი ქალის ბრძოლებზე ეხება რუსეთის წინააღმდეგ; ამ ბრძოლის ხასიათს მევეთი გამოუღენება ქართველი ჩაობისა... კავკასიის ყოფილი მთავარმართველი ვორონცოვი ახლად დანაწულ მმართველს სწერს და სათანადო დარბეებს აძლევს, — „თუ თქვენ მართლად გსურთ საქართველოს დაპყრობა და მათა მოქცევა ვინდათ, რუსთა ერთგულეზად. — უნდა უპირველესად ყოველის მოკეცვლით როგორმე ქართველი ქალების გული მოივით“...“. ჩვენ ენახეთ, რომ ვერც ბარისათისკომ და ვერც სტეპანოვს ეს ვერ შესძლეს. ქართველი ქალი სამშობლოს აქი გადუღდა და მან თვისი ბრძოლთა ძველებურის სიმძაფრით ჩვენ თათამდე სახელოვანად მოიტანა.

უქანსკელი განმათავისუფლებულ ბრძოლების ხანში ქართველმა ქალმა საპატია ადგილი დაიკავა და ერის პოლიტიკურ და სოციალურ განახლებათვის ბრძოლებში მამაკეთს გვერდით ამოუღდა.

და 26 მაისს მკვერთით აღმდგარ საქართველოსთვის ბრძოლათა ეკლან გზებზე ქართველი ქალსაც ისევე მზნედ უფლო და თავი დაუღლით, როგორც მას ქმარს, ძემს, და შვილებს.

და საქართველოს რუსეთის მიერ ხელახლად დაპყრობისა 1921 წ. ვანა უდღესი წყლისი არ შეიტანეს ქართველმა ქალებმა ოკუპანტების წინააღმდეგ ბრძოლებში და ვანა სახელოვნად არი გასწერეს მათ თავი თვისი ამ აჯანყებებში, რაიც ქართველმა ერმა რუსეთის ძალადობის წინააღმდეგ მოაწყო...

ქეშმარიტად, ძელი, სახელოვანი და ნათელი კალი ქალების დღესა უძლიად ამ მხალ თაობათა ქალებს, რომელნიც ეწამენ და დაუღებენ სამშობლოს სამსახურში და რომელთა სახელი ღვთაონია. საქართველოს მატარანეს ღურკლებს

„მებრძოლ საქართველოს“ ჩილაქიას

ჩემი მეგობარი ვარ. ურატაქე მისაყვედურებს იმას, რომ მე ქაჩა. უროვნულ მუშაობაში მონაწილეობას არ ვიღებ, დამამუქრა კიდევ საჯარო მხალღებით თუ პოზიციას არ გამოვიცვლი. ამისთანა საყვედურია სხვებისადნაც გამოვინია და ამტომ გადაწყვეტილ ამ განმარტების გამომეღაენება. პირადი საკითხის იქით, მე ამ წყობილით ყველა იმით მიემართავ, ურაც ჩემი ყოყმანი გამოუტყვი.

წლების განმავლობაში (24-დან) მე თავი დავაგრე, რომ ჩემი უმიგრაციის პოლიტიკური მუშაობა უსარგებლო იყო და მანერე. ასეთ უსარყოფითი პოზიციისთვის საბუთების ძებნაში ვივანი, როგორც მგაგლითავ: ერას განთავისუფლება მხოლოდ ზეგინდან შეიძლება. გარედან აგრატა და პრაბაყანდა მავემელ მიზანდა, ჩვენ არ ცვაქტს ფინელი ურის ფხა და გადაწყვეტილება (ეს არ უნდა გვეწყინოს) და არც მისი გეოგრაფიული მდგომარეობა. პოლონიით იცდათ მილიონინი ერია და მისი ტერიტორია სადრანგებოზე დიდა. იქ ყოველად გეგმენიანი კათორკურა ცვლქსია მუდამ შეუთრეგებელი მტერია იყო მართიანადღებელი რუსეთის. დარედან მას, სხვებიც არ იყოს, თონასი მლონი კათორკები მსოფლიოში მხასას უქუქენ, და ვატკანის პოლიტიკური ინტრიგების ტენიკის და მის „კონტრ-რახვედაქა“ მრავალ საუკუნოების გამოცდილება აქვს უქან. მიუხედავად ამისა პოლონიეთის მდგომარეობა დღეს ჩვენსაზე უკეთესი არ სჩანს და მისი მომავალ ძალიან გფორკვემელია. ეს ყვეყანა მიტომ ვახსენე, რომ მისი მღებარეობა იქ დიდს ხაზელწიფითია შორის ჩვენსას ჰვაეს. განსვენებული პრეზიდენტი ნოე უორდანი თავის უქანასყველ წიგნი (ჩემი წარსული) მოგვითხრობს, რომ როცა საბჭოს ჯარები საქართველოს მოაწვენენ და თბილისს დაემუქრენ, ოსმალეთის ელჩი იქ პირდაპირ მავ

ეთელით ელაპარაკებოდა მოსკოვს და ანკარას. თითქოს ჩვენ და რუსეთსა შუა კომპრომისის გამოსანახავად თურმე ის მამინ ართენის და არტანის ევაქრებოდა რუსეთის ოსმალეობის ნეიტრალიტეტის ფასად, და როცა ამაში დამკეთილდება მიიღეს, მამინ ბათონიც მოინდომეს. ბ. კ. კანდელაკის ცნობით საქართველოში დღეს სამი და ნახევარი მილიონი მცხოვრები ყოფილა; დაახლოებით, და ამ რჩატეში ოჩი მებუთული არა ქართველები. ეს ძალიან დიდი პროცენტი უცხოელები ჩვენში არ ხაზს აიღებს თუ გავვიქირად, ან და როგორ, შევძლებთ მის კონტროლს? სხვა საკითხიც უნდა გავითვალისწინოთ. გერმანიას აცერ ჩვენ თვალწინ მსოფლიოს ერთი ნახევარი შეგზბოდა და ისტორიაში უმაგალითო ომის შეზღვე, ეს დიდი ცრა გასრისეს, ფეხქევს გათელეს და მისი ტერიტორია გამარჯვებულეზმა დაიყვეს; ინგლის-სადრანგეთი, და რუსეთი კიდევ ერთიან ასეთი მდგომარეობაში მყოფ გერმანიას წინაშე. 12 მილიონი მცხოვრებში ვაჭარებს სატყეოებით მამა-პაპური მიწაწყლიდან და მათ ადგილზე პოლონიელები და ჩეხები ჩაასახლეს, კანტის ქალაქი, კენისბერგი, კალინინგრადთა განდართლეს

მავრამ როცა ამისათვა დახტურული პერსპექტივის ბოლომდე მივალთ, ცხოვრება მაინც გრძელდება და იძულებული ვართ გამოსავალი მოგნახოთ და ხელ-დაკრებით ჯდომბა იმ იმედლონი, რომ ვინმე, როგორმე დაგვეხმარება ჩემი წარსული დამსახურებისათვის ან და რაიმე მაღალი მოჩქლის სახელით, გულგამტეხი ოლიუზია იქნება. თუ აქამდე ვაქედან დამარების ზოგი იმედები არ გავციმართოდა, ამიდან არ უნდა დევაქენათ, რომ ყველა ჩვენ გვემტრება, რატომ არ უმიძლება დამეფათ, რომ ჩვენ შევცდით პარტნიორების ძებნაში? ან და კიდევ ვაღვიართო არასასიმოენო ვაქტო, რომ დიდი პოლიტიკის ანარაშებში ჩემი პატარა ეროვნული კაბიტალი არ ითულებოდა. გერმანიის მგაგლითი ჩვენ არი გამოგვაფეება, მავრამ მაინც საინტერესოა: ამ ჩამოდენიშე წლის უქან ეს ქვეყანა მხოლოდ გავლქსიათვის ბრძოლის ნიადაგი იყო და ეტროპისა და მსოფლიოს მომავალს უმისოდ ანგარიშობდენ. მდგომარეობა ცხლა სულ სხვაა. ამერიკელებს ცოტა დახმარებით, მავრამ ედროო საკუთარი ენერჯითი, ის გადაწყვეტი ვაქტობი შეიქმნა ევროპის ცხოვრებაში და მალე აღბათ მსოფლიოშიც და აყთო დიდი

ეს ახალი სახელებიც დაამშენებენ და მომავალი თაობა ბათუდაც იტყვის მგონის უქდავსიტყვებს:

„პოი, დედანო, მარად ნეტარნიო კურთხევა თქვენდა ტბილ სასოგარნიო...“

თამარ პაპავა.

ბუენოს აირესი.
მარტი, 1951 წ.

შეცვლა პოლიტიკური პერსპექტივის უომარსდ მოხდა. თანამედროვე მსოფლიოს პოლიტიკური ერთარება არაჩვეულებრივ სისწრაფით იცვლება, მაგრამ ყველა ტენდენცია პატარა ერებს თავის უფლებებისკენ მიუთითებს, იმდენად რომ, თუ — 45-ში მაგალითად საქართველოს თავი უფლებდა თავაშვებულ ფანტაზიად წიგნივბოდა ზოგიერთს, დღეს ამის შესაძლებლობა უფრო აშკარად სჩანს, მაგრამ სანამ ამის აუცილებლობაში დაეჯერებდეთ ბტყისა და მეგობრებს, ბეგრე ენერგიის დახარჯვა დაგვეპირება, და ალბათ ზოგიერთი რისიკიც, ამ ქვეყნად იმდენად გეცნებ პატრეს და ანგაიზის გავიწყდენ, რამდენად შევსა უფლებსია და ღირსების დაცვაში გარდაუწყვეტლებას გამოიჩინ. ცხადია, რომ ჩვენ იარაღით ბრძოლა რუსეთთან არ შეგვიძლია და თუ ვინმემ ანაზე იფიქრს, უნდა გავაჩემოთ. ამის გაკუსე კი ჩვენი მოვალეობაა ერის თავისუფლების საჭიროება განაცხადოთ და ამ საკითხის არგვლეო ქრისთლეოგენა შექმნათ.

სულ სხვა პირობებში, როცა ილა ჰაგევაძე მერ 19-ტე საუკუნის მეორე ნახევარში ქართულ საქმიანობას სათავეში ჩაუდგა, ის არ გავცა რომანტიულ ნაციონალიზმს, რაც ბრძოლაში იყო მაშინ ჩვენში, როცა მან დიანახა, რომ ქართველების ქონება და მამული უტხოლოთა ხელში მიდიოდა, ამის წინააღმდეგ ზომები მიიღო და სათანადო ორგანიზაციები შექმნა. ილიას სიკვდილის შემდეგ ათი წელიწადიც არ გასულა, რომ თავდა-აზნაურობას შესთხვევა მიუცით ეს დიდის წინადადებულობით დაგროვილი ქონება დემოკრატიული ეროვ. საბჭოთათვის ჰქონდა, რითაც მისი პირველი ნაბიჯები ძნელ ებრძნებში, გაუადვილა. ზემოთ ნახსენებ ნოე ყორღანის წიგნში ვკითხულობთ: 1897-ს ავტორთან მისულა ყოვლად პატუცემული ალ. ყოვშიძე ილა. ჰაგევაძის თხოვნით, რომ მას წველით. როცა მეორე დღეს ნოე ნახსენებ ილიას, ის წინადადებსა მიიღებს გახეთი „ივერიის“ ხელმოწეანელობა იყისროს. ილიამ უთხრა: თქვენი იქნება სრული პასუხისმგებლობა, მე არაფერში ვაჯერევი, მხო-

ლოდ როცა რომელიმე ასრის თანახმა არი ვიქნება, პასუხის უფლება უნდა მქონდესო. ილიას განხრახვა იყო ფართო ეროვნული გახეთის შექმნა და ამ მიზნით თავისი გახეთი შესათავაზა ახალგაზდა ნიქუცი ეურნლისტს მიუხედავად იმისა, რომ ეს ეურნლისტს მის წოდების სასტიკი მოწინააღმდეგე იყო, სოციალისტის და ისიც ფურული. ილია ჰაგევაძე ჩვენი მერ-19-ტე საუკუნის დავით კურატპალატია.

ყოველ თაობას თავისი სპეციალური საკითხი აქვს გადასაჭრელი და ილია ჰაგევაძის პრობლემა და ნოე ყორღანისა იგივე არ იყო, ჩვენ წინ საკითხი სულ სხვა იქნება, მაგრამ ყველა ამ ცვალებადობის უკან მუდმივი სინამდვილე ერთი რჩება. ემოვრაციაში თან წამოვიყოთ სამშობლოში ყოფნის დროს ადებულო პოლიტიკურ პოზიციები და იმაზე შევჩერდით. არ გვიფიქრია იმაზე რომ ასეთი ხაზით მიდგომა ხელონდელ საქართველოს საკითხებისადმი სრულებით არა რეალისტურია. ოცდაათორმეტი წელიწადია უტხოლოში ცხოვრობთ სამშობლოსგან დაშორებულნი. იქ ამ ხნის განმავლობაში მოსპეს ის თაობა, ვისთანაც ჩვენ საერთო ენის გამოხახვა, ანუ უკეთ, ვახსენება შეგვეძლო და ახალი აღზარდეს სულ სხვა იდეალებზე. ჩვენ და მათ შორის ქით-მსენთის გავება და ქრისთლეოგენის დამყარება, რაც აუცილებელი პირობაა ეროვნული გამარჯვებისა, სოციალურ რეფორმებსა და პოლიტიკურ ოპონტატიაზე ენკლავობით წარმოუდგენელია. ჯესი არჩენანის უფლებას მოვიპოვით და შემდეგ ერთ თვითინ ვადასწყევტს თავის მომავალ წყობილებას. ეროვნული გარნობა თუ მიძინებული იყო იქ ამ უკანასკნელ დრომდე, მე მგონია ის აწი გამოიღვიძებს: არ წარმომიდგენია რომ იქ ქრლა ხობტები და სიმულქები უძეინან მალენკოს! ჯერ ეს გარნობა წევახალისოთ და გავაღრმავოთ ისე რომ ბტყრს ჩვენში ინტრიგების საშუალება მოუქსათი და მესე ვიდავოთ.

ლ. კვარაცხელია.

ჭ ა ბ ი ლ ი ბ ა რ ლ ი ნ ი დ ა ნ

ადენაუტრის გამარჯვებამ არჩენებში უფიდიესა შიში დაბადა ბერლინის იმ ნაწილში რუსები რომ თარუშობენ. მომაზუნებეთ — ადენაუტერი იარაღით აპირებს აღმოსავლეთ ევროპისი დაპყრობასა — დღითი დღე აძლიერებენ თა-

ვის გარნიზონს და შემინებული გროტევილის მთავრობაც ამის იმედიო სულგემულობს. ერთ თოთოქს მიტოვებ, მაგრამ დამახასიათებელი ამბავი აქათუი (დასავლეთ ბერლინში მყოფ) რუსობისა.

უძეს სექტემბერს, კვირას, დავესწარი წირვას რუსების ადგილობრივ ტაძარში. ჩოცა წირვა დასრულდა, რუსმა მწირველმა მღვდელმა მიმართა მოაწმინეთა:

„ძებო და დებო, მე კვლავ თქვენთან დავბრუნდი. ორი თვეა, რაც გამოსტუმრეთ წმიდა მოსკოვის წმიდა რუსეთის დედა-ქალაქი, თაყვანისცემლად და ერთგულებას აღსანიშნავად მისი უღწმინდესობის მიტროპოლიტ ალექსისადმი.

თან გამატანეთ წმიდა სანთლები ასანთებდ წმიდა იევრის ლეთისმშობლის და ყაზანის ცეცხლის ლეთისმშობლის ხატების წინაშე.

მე თქვენი სურვილი ავსარსულე. ამ ორი თვის მანძილზე ვწირე სხვადასხვა წმიდა მოსკოვის ტაძრებში მლოცველებით რომ იყო საცემი და დაესტკები ზედნიერებით, თუ რაოდენ თავისუფლად გრძობს თავს მართლმადიდებლობა იქ, წმიდა რუსეთში (სულ „წმიდა“ — სიტყვას ხმარობდა) შეგუებულ - შეხმატებულ ბული თავის მთავრობასთან, დიდმა რუსის ქრისტს რომ აირჩიათ.

მიგულყო კავშირად თქვენსა და წმიდა მოსკოვის შორის, მანდვეთ თქვენი სული და გული და მით უზიარეთ სამშობლოს, დიდი რუსეთის ძლიერებას და უკვდავებას.

პოლიტიკა ჩვენი საქმე არ არის (დემსგოგიუცათ დართო მან); ჩვენ შევიგრძნით ჩვენი ერის ინტერესები, გვიყვარდეს სამშობლო, მის საკუთხელეზე მივიტანთ ჩვენი საცოცხლე და უნარი და მით გავიადვილოთ დახლოება წმიდა რუსეთთან.

სანთლები, თქვენ რომ აქ შეიძინეთ და თან გამატანეთ, მეტად საინტერესო იქნება იქაურ მლოცველებსათვის, ვინაიან ისინი ღიბრებით უსათუოდ უკეთესი აღმოჩნდენ იქაურ წმიდა სანთლებთან შედარებითო (ეს ეტყობოდა მინცადამანც არ ესამოგნათ მოსკოვის დღებით აღტაცებულ აქაურ რუსებს).

შემდეგ დემონსტრაციულად ხელში აიღო ჯვარი და ხატი და შემდეგი წარმოსთქვა:

წმიდა მოსკოვიდან, უღწმინდესი მისი სამრეცველოდან, თქვენთვის ძღვედა დღეს აქ მონიშნათ ეს ჯვარი ჭრისტეს და ეს ხატი ღვთისმშობლისა. მოვიწოდებთ მოწოდებით ემთხვიოთ და მით სულით, გულით, მიელი აქსეებით, შევიგრძნით ერთობლივად თქვენი წმიდა რუსეთთან, მის ეკლესიასთან და დიდ საყვარელ ჩვენთვის რუსის ხალხთან.

ამიერიდან ჩვენ ვართ სრულ მფარველობაში მიტროპოლიტ ალექსისა და მის რწმუნებულის უცხოეთში არქაქეპისკოპოს მოჩრისსა; ამიერიდან ჩვენ ვართ მრეველი წმიდა მოსკოვის მართლმადიდებელ ეკლესიის და მით ბედნიერნი, რომ შეუტუთით ჩვენთვის და საქარველ მოძმე დასაყვარელ რუსობათა.

ჩვენი ბერლის ტაძარი, აწ ტაძარი ყველა ქრისტიანისათვის (კათოლიკე თუ სხვათა), განსაკუთრებით გერმანულ მართლმადიდებელთათვის, ღვარა წყალობით შესხლმეს საუკეთესო ურთი - ერთობის დამყარებას აქაური სხვადასხვა ერთგულებას და მოსკოვის შორის.

შემდეგ მრეველს აცნობა, რომ სათანადო შეკეთებისათვის „სობოროსა“ საქირო თანხა იქნება; „სობოროც“ კარგ პირობებში გვეყოლება და რომ ჩვენი ასეთი კავშირით მოსკოვთან ზოგიერთი, სულ მცირე რუსობა, პოლიტიკით დატვირთული, გონს მოვლენ და აქვე თავს მოიყარა.

მრავალჯერო მის უღწმინდესობას, მიტროპოლიტ და პატრიარქ ალექსის, მრავალჯერო არქაქეპისკოპოს ბორისს, კურთხევა და ღვთის იმედით თქვენ, ბედნიერება დიდ რუსის ქრისტს, მის წმიდა დიდ მართლმადიდებელ ეკლესიასა და იგრიალს „სობორომ“ „მხოლოდ აღტა...“.

ასე დაწვრილებით ამის შესახებ იმტობა მოგახსენებთ, რომ რუსის აქაური მართლმადიდებლობა იყო სწორედ აქ კერესკის მასპინძელი, ამ რამოდენიმე წნის წინ „კცები“-ის სახელით რომ ბერლის ესტუმრა. სწორედ ზოგიერთი მათგანი, პოლიტიკის მესაქენი, ჩემ მიერ შენიშნულ შეიქმნენ ცრემლების ფრქვევისა და ჩოქვის, პირჯვრის გადასახვის დროს, მღვდელი რომ მოსკოვის ამბავს ყებოდა. მე დავასკვენი, რომ ეს რუსობა, კერესკის მასპინძელი, ვანკლის (განსაკუთრებით უცხოეთში) იმ ძლიერებას, დიდი ომის შედეგად რუსეთის რომ აქეს. სახსლვე რუსების ჯარის - კაცებისა, მათი მხედრული სამღვრები ბერლისის აღმოსავლეთ ნაწილში, განსაკუთრებულად მოქმედებს სულიერად და ფიზიკურად, უიმედობითა და იქებით შეპყრობილ რუსებსზე და მათ ხდის ნოსტრენდ, რაც შეიძლება მალე ყოველი საშუალებით დაუახლოვდენ თავის ქვეყანას.

ბერლისის „სობოროც“ ამ შეხსენებაში ფრთხილად გამოსადგენი არის და კომუნისტური კრემლიც შესაფერად იყენებს მას.

X.

P. S. ამას წინად ბერლისის (აღმოსავლ. სექ.

ჩვენი მიზა - წულით ვაპროტესტებ

მოსკოვის კონფერენციაზე 1947 წელს საბჭოთა მთავრობამ საქართველოს და სომხეთის სახელმწიფოებს მოითხოვა, რომ თურქეთის მთავრობას ხელი აეღო საქართველოს და სომხეთის ტერიტორიებზე და ისინი უკან დაებრუნებოთ.

ამ საკითხის წამოაყენებლად გამოიყენეს საქართველოს და სომხეთის მეცნიერები პროფესორი ჯანაშვიას ხელმძღვანელობით.

ამ კონფერენციის შემდეგ დიდ ღწრემ განვლო და საქმე მიუყრდა.

თურქეთის და საბჭოთა რუსეთის მთავრობათა შორის შავმა კატამ გაიჩინა წინააღმდეგობის ნაცვლად საომარი განწყობილება შეიქმნა.

პარიზის კონფერენციაზე თურქეთის დელეგატმა განაცხადა, ჩვენ არ გვსურს რუსეთთან არაერთიანი კავშირი. ჩვენში საბჭოთა რუსული ლიტერატურა წიგნთ-საკაცებიდან გაქვეყნებულია მაშინ, როცა თქვენ, დასავლეთ ევროპაში საბჭოთა კინო-სერაჟი — „ქვის ყვავილს“ ოცუთუთი ხედიებით — ო.

*) ეს წერილი იბეჭდება დაგვიანებით ჩვენგან დამოუკიდებელი მიხვედების გამო.

ტორი) ვაზეთები აყაყანდენ — აღენაუერი აღმოსაველეთ გერმანიის დაპრობითი გვემტეუბათა.

შემდეგ კი დაუმატეს, აღენაუერი პოლონეთს უბრძუბს მის ხელში ვადასულ მოწყების წაგლეჯას და იქ პიტლუარისებური საგენერალ-გუბერნატორის დაარსებასაო.

თანაც, რუსეთი იმედს არ ჰქარავენ: „როცა უარესი, მით უკეთესი“ — აწ აღმოსაველეთ გერმანიას ხელდან არ ვაუწყებთ; ის სრულფელბიანი წყვილი იქნება კომუნისტური რესპუბლიკების თავყალიბებისაო.

იმართება კრებები, მოხსენებები ქაზნების მუშების წარმომადგენლობისა, და კომუნისტური ფუნქციონერებისათვის, რათა დაამსხდონ ნიადავი განყრისათვის დასავლეთ გერმანიასთან და სიმძიმე ამისა ვადიკტანონ აღენაუერებო.

ან საუბარებო კრებებზე დამსწრე პირთა ვადმოცეპით, გერმანელები ზიზლით შექცევიან ასეთ პროექტს მოსკოვისას და იქაური ხალხის უუღღრესი ნაწილი ვაერთიანებული გერმანიის მხარეზეა. X.

ეს ასე იყო მაშინ. ახლა, როცა „საამერიკო“ ცხოვრების შექმნელო მოვედა (მეგარბ მისი კირი მაინც დარბა კრემლში) მის მიერ დატოვებული ლეკვები, ცოფანებებით დაძვრებინა და გაიძახინა: ჩვენ ყოველ მეზობელ სახელმწიფოსთან მეგობრული კავშირი გვინდა-ო.

ამისათვის არაფერსაც არ შურავენ და თავიანთ კეთილგანწყობილებას საჩვენებლად ძველ მოთხოვნებზედაც კი ხელს იღებენ.

სტალინის მიერ დატოვებულ წითელ ლეკვ მალენკოვს, ახლა არ დასკირდა ჩენი თუ სომხეთის მეცნიერების დახმარება, ამ საკითხის გადაწყვეტისათვის. იქ საბჭოთა მთავრობის მიერ წამოჭრილი საკითხები ხომ ისტორიული კონფლიქტობითაა „ზომება“ ეითომ და არა რეალური ისტორიულ მოსახრებით ან ხალხის ნამდვილი სურვილებს და მოთხოვნების მიხედვით.

19 ივლისს რადიომ განდმოსცა, რომ მალენკოვს ან და სხვანაირად რომ ესთქვით, საბჭოების მიერ წამოყენებულ ახალ პროექტს — მეგობრულ დამოკიდებულებისა ორივე სახელმწიფოს შორის, თურქეთის მთავრობა მიესალმა და თუ საქმე ასე ვაგრძელება, უნდა ვიფიქროთ, რომ მალე საბჭოები დარდნავით სრულტეში თავსუფალი ნეაერდობის უფლებას მოპოვებენ და ამ მიზნის მიღწევა საბჭოებმა საქართველოს და სომხეთს უნდა დაუმადლონ.

აბა ვახუთი, სანამდე იბოგინებს ეს უსამართლო და ტორანული სახელმწიფო, რომელიც სხვისი ხელებით კინუარს ჰკრავს და სხვისი მიწა-წლით ვაპრობს! ისარი.

უცხოეთის კრებსა

„საქართველოს ბედი“

(„Journal de Genève“ 23 ივლისი 1953). ეველა ჩვენგანი დიდი სამართით ფიქრობს საბჭოთა კავშირის მრავალ მსხვერპლთა ბედზე, როგორც არის: ესტონია, ლატვია, ლიეტვა, პოლონეთი, უკრაინა, სომხეთი, აზერბაიჯანი, უნგრეთი, რუმინეთი, ბულგარეთი, ალბანეთი, ჩეხოსლოვაკია, აღმოსავლეთი გერმანია, ჩქდილი კორეა. რატომ უნდა მივცე დავიწყებას რაინდული, მრავალ ტანჯული საქართველო, პირველი ამ მსხვერპლთა შორის; ქვეყანა, რომლის პოლიტიკური მკვლელობა ჩადენილ იქნა 1921 წელს, მთხვრედავად თავისუფლად დადებული

ხელშეკრულებას? ვითომ დასუსტდა იგი მოსკოვის უღლის ქვეშ? არა: სულთი თავისუფალი და დემოკრატიული, მიუხედავად მიჯაჭვული სხეულისა, საქართველო დღეს კიდევ უფრო მძლავრად გაიძიას თავის უფედერებანზე და ამჟღავნებს თავის სიკაცხლოს უნარს და ნებისყოფას.

რა ბედნიერი, რა მშვენიერი იყო ის 1920 წელში თავისი საუკეთესობრივი უფლებების სრული აღდგენის პირობებში! სამართაობა თავისი გატანა და მოსკოვში თავისუფლად, სპონტანურად იცნო პატარა სახელმწიფოს დამოუკიდებლობა, ის იმდენად იყო გამსჭვალული თავის მომავლის იმედით, რომ ვაცილებით მეტ ყურადღებას აქცევდა ღრმა სოციალური რეფორმების სწრაფად გატარებას, ვიდრე თავდაცვის საქმეს.

1783 წელში ეკატერინე მეორეს და ქართლ-კახეთის მეფე, ქრეკლე მეორეს შორის დადებულ ხელშეკრულებას, რომელიც ცალმხრივად გაუქმებულ იქნა ალექსანდრე პირველის მიერ 1801 წელს, თითქმის აღსდგა და ძალაში შევიდა. კიდევ მეტო: ის შეესო და გავრცელდა მთელ საქართველოზე 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულებით, რაც რუსეთშიცაა უსახავდა აყვავების ხანგრძლივ ერას სრული დამოუკიდებლობის ჩაჩობებში. საქართველოს მთავრობა, რომელმაც უმაღლესი მთავრობის ადამიანი ნოე ყოზღანია თავმჯდომარეობდა ბნი გეგეკიორის და ბანი კანდელიაკის მკვიდრო თანამშრომლობით საგარეო და სადინანსო უწყებებში, სარგებლობდა პარლამენტის და მოსახელობის სრული ნდობით. სწორედ ეს ბნი კანდელიაკი რომელიც უკანასკნელად გამოიყენებულ მშვენიერად შედგენილ ნაშრომში, მოგვიტორობს თავის საყვარელ სამშობლოს ბედსა და უბედობანზე (საქმე ეხება ბნი კ. კანდელიაკის შრომას ინგლისურ ენაზე „The Georgian Question before the free World“). ეოქდანია აღარ არის, აღარ არის არც ჩხვიძე, იმპერატორს უკანასკნელი დღის მონაწილე დიდი ქართველი. მაგრამ კანდელიაკი, გეგეკიორი და მათთან ქრთად დიპლომატი ჩხვიძელი კვლავინდებურად უმსახურებანი თავიანთი ქვეყნის საქმეს, ისე როგორც შერებოდენ თუ დღესაც შექცეიანი წყურთელი სოციალისტური ინტერნაციონალიზმ, შარაშიძე თავისი ცნობილი პარაზოთი ბარბოუსიანად და უკანასკნელად კიდევ უსუსტადე და სხირტლადე გვიცოზში წარგზავნილი მემორანდუმებში.

მორალურა დახმარება გარკვედნ ქართველებს არ დაჰკლებათ. თავი დავანებოთ „Journal de Genève“-ს, ბ. კანდელიაკი რომ პირველ ადგილს უთმობს და მრავალ გვერდს უძღვნის თავის შრომაში. მოგეფონით ისეთი პირები, როგორც რჩეოდელო, მაცდონალი, შოუ, ვანდერველდე, პოსტმანსი, მარკე, ჰქიო, კაუცი, პოლ ფორი, ოტტო ბუენრი, მილო, კე ფურ, ნიპპოლდი, პუნანკაჟე, სნოუდენი, მარაუს ბეტე, ნანსენი, ლოზ რობერტ სქალი, ვიგანი, დამრუკერი, ქრეკ, მობტა, პოლუზონკურა, კაირო დე მატრა, დე გრაფ — და მრავალი სხვა...

ყველა ეს ღონისძიება დღევანდლამდე უშედეგო აღმოჩნდა: 1921 წლის თებერვალში ბოლშევიკური ჯარები შეესენ საქართველოს, ტერიტორია დეკად 25 თებერვალს, ხოლო 17 მარტს ქართული ჯარი დაშლილად იქნა გამოცხადებული. მის შემდეგ ეს ქვეყანა გმინავს უცხო უღლის ქვეშ, მიუხედავად დიდი პარტიოტული აჯანყებისა, რომელიც მკაცრად ჩაქრობილ იქნა 1924 წელს.

ერთა ლიფსს და, განსაკუთრებით ინგლისის მთავრობას, რომლის წარმომადგენელი ენეველაში, იყო ბნი ფიშერი, მიუძღვის მძიმე პასუხისმგებლობა ამ ტრაგიკულ მოვლენაში. მასკა-ენარველია, მისი განზრახვები არ იყო ცუდი. ის (ერთა ლიფა. მი.) დიდი სიმამტებით უცქეროდა პატარა კავკასიულ ერს. მაგრამ მან ვერ გახვდა პასუხისმგებლობას ალბან 1920 წელში. იმის ნაცვლად რომ დაეგრტკიცებია საქართველოს ანდიდატურა (მიელო წყერად. მთ.) იმ დროს, როცა ხალხთა ლიგის პრესტიჟი ხელუხლებული იყო, მან ის უაზრყო იმ მოტივით, რომ არ შეეძლო და არ სურდა ამ ქვეყნის დახმარება აფრესიის შემთხვევაში. დასავლეთურ ენანს ეს იყო ბუჩქსში გახვეული პოლიტიკური ფილისოფია: აღმოსავლეთით გაგებული ეს ქს ნიშნავდა: „ჩვენ თქვენ გტოვებთ თავისუფლად მოქმედებს უფლებას კავკასიაში, რადგან ჩვენ თითაც არ გვაქანებთ იმისათვის, რომ ხელი შევიშალოთ მის ძალით დაპყრობაში“-ო.

ასე გვაოვთ, ყოველშემთხვევაში, ეს რუსებმა, რომელთაც ეს ოპერაცია ისეთი წარმატებით ჩაატარეს, რომ სიგივე განიმეორეს ზედიზედ ყველა სატელიტ-სახელმწიფოთა მიმართ კორეაზე თავდასხმამდე, სანამ ტრუმანმა ბოლოს შესძახა: „აქამდით კი, მაგრამ აქ შესდეს“-ო.

დავუბრუნდეთ საქართველოს. 1921 წლის 27 იანვარს იგი ცნობილ იქნა de jure-ით დღეს-

ხელმოწეფითა მიერ. უკვე საქმაოდ დაცვანებით, რადგან შემდგომ თვეში თავდასხმა უკვე მოხდა და, როცა ერთა ლაფა ხელმოწერდ შეიკრიბა, მან მხოლოდ შესაძლო მწუხარების გამოთქმა მომხდარი ფაქტების გამო. მან ვერც ეს გაბედა ცნერგიულ ფორმებში, როცა უკან დაბრუნების ტექსტი მოითხოვდა და რომელიც შერბილებულ იქნა მ-ი ფიურის, ელბრე მერრის და ლორდ სქსლიის მიერ, უკანასკნელის მოულოდნელი სიფრთხილის გამო. ბ. შაიფვილის შემორანდში, ბ-ნ შილოს მოხსენება, საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის დეკლარაცია, ინტერნაციონალური კომიტეტის ჩარევა — ყველაფერი ეს გახდა ხმად მოლაღებლისა სამხნდალმდე ფრთხილი დიდლომბატის უდაბნოში.

და ვგერი მიდვა საბჭოთა კავშირის ენგეწი დამეებაზე: ის საინტერესო ბრძოლას ჰქონდა მდგოლი ამის გამო პრინციპების დაცვას და საპარლამენტო ტაქტიკას შორის! ჩუსესიის დამეება? კარგი, მაგრამ მის მიერ თავისუფლად აღებულ ხელშეკრულებათა პატივისცემას პირობით! ამას ითხოვდა ლლივა, ამას ითხოვდა გონიერება, მაგრამ ბნ მოტას და მისი პოლანდელი და პორტუგალი კოლეგების პატიტორი მიმართებების მოხედვათა, ხელს აფარებენ საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს პოლიტიკურ მკვლელობის აქტს; მოსკოვი დამეებულ იქნა ერთა ლევაში უპაჩობით... რომ ცოტა ხნის შემდეგ, ისე გაეძეგებით ფინლიანდიაზე თავდასხმის გამო.

დანარჩენი თანამედროვე ისტორიის ეკუთვნის. ყორქსის ცნობილი გამოთქმის მიხედვით, კაცობრიობამ განაჯრძიო „ცხოვრება დახიცილ ერთა ცხელრებით თავის სასრადმში“.

1939 - 45 წ. ომის დროს ცალმობეწილი ქართველები, დარჩენ ლეალური იმ ქვეყნების მიართ, სადაც მათ თვა - შესადარი ჰპოვეს. მათი მდგომარეობა დილიკატური იყო, მაგრამ ყორდინამ გაბედულად განაცხადა: „შეუძლიერებოლა სატლინის მხარეზე ყოფნა“. გე.ო.ს ხარტია მოთხოვთა ხელშეკრულებათა ვალდებულებების პატივისცემას. ამ მოსაზრებით, აჩესონმა მოაწყო ამერიკული ხმის ქართული სექცია.

საქართველოს საკითხი არსებობს და განაგრძობს კაცობრიობის სინდისის ქნჯანს სანამ ამ პატარა ერის ბედი სამართლიანად მოგვარდებოლეს; ერის, რომელიც დიდი თავისა გმირული

წარსულით და მორალური გამძლეობით უბედურებაშია.

უან მარტენი.

ნეუ-იონკის ორგ. ეურ. „The Freeman“-ის 5 ოქტომბრის 1953 წ. ნომერში მოთავსებულია ჩენი მეგობრის რობერი დონ-ლევინის ცრული წერილი საქართველოს—სათაურით „ქუენლის მიეწეებელი აგრესია“. ზუსტი დოკუმენტებით შეიარაღებული ავტორი ეტება დამოუკიდებელ საქართველოს დაპყრობას მოსკოვის მიერ, ადარებს მის ბედს სამხრეთ კორეის ბედს იმ განსხვავებით, რომ ამ უკანასკნელს თავისუფალი სამყარო ენერგიულად გამოემხურა, ხოლო პატარა საქართველოს დაპყრობა თითქმის დავიწყებას ეძლევა. ის უსაყველურებს თავისუფალ ქვეყნებს საქართველოს უყურადღებოდ მოტოვების იმ ტრალიკულ დღეებში და ასეენის: „ენერგიული დიპლომატიური ჩარევა ეკონომიურის სანქციებით ვაძლიერებელი და ქართულიათვის საჭირო იარაღის მიწოდება შეიძლებოდა საყმაო განხდარიყო საბჭოთა რუსეთის ამ პირველი აგრესიის უკანასკნელ აგრესიით გასრულქმნასათვის...“.

პროვსულ საბჭოს სამხინდობის გამოცხილი

რედაქციაში მიილა საქართველოს განთავსეფლების ქართულ-ამერიკულ საბჭოს „ცნობის ფურცლი“ (№ 2-3), რომელშიდაც მოთავსებულია ბ. გ. კ.-ის წერილი საბჭოს მიზნების და დანიშნულების შესახებ. ავტორი ეტება ამერიკის საზოგადოებრივი აზრის გამოხმობურებას ქარ, საბჭოს მუშაობაზე და აღნიშნავს მის მიღწევებს ამ მიმართულებით.

აქვე მოგვყავს უმთავრესი ადგილები: „არ მიეგანია სწოვად ქართველი სოცალიდემოკრატებისა და საქართველოს ეროვნული მთავრობის უფლებებეწყოვდა, როგორც ამას, სამწუხაროდ, ზოგიერთი შემარჯენე პარტიები და ელემენტები სჩადიან. ეს ამის საერთო საქმის წინგნის შემგვრებელი საფრთხე და შეიძლება დამლბეველიც უფლებებეწყოვდა ქართული მთავრობისა, ნიშნავს იმ ტოტის ვადაქრას, რომელზედაც ცხებდებარ! ქართველ სოც.დემოკრატებს აქეთ დიდი ოჩგანინატიული წარსული და შესანიშნავი დისციპლანა, აგრეთვე

წერს და დინამიზმი. მოუპოვებთ საუკეთესო ინტელექტუალური ძალები, უკვე დიდის ხნით განსამზობლოს სამსახურში თავგამორჩენილი მილიტარული, რომელიც დიდი დამსახურება მიუძღვით ქართველი ერის წინაშე და რომელიც კიდევ შეუძლიათ აღსართლინი ვალი მის წინაშე შეიხადებოთ უმცირესი! ვანდობა და ჩამოფრება მათს წინააღმდეგ არავფრს კარგს არა მოიტანს, მათთან ერთად მოღვაწეობა ეს ერთი ახად გააუმჯობესებს საქმეს. ესაე სურს, რომ ქართულმა მთავრობამ და თუნდაც სოციალ-დემოკრატებმა შეძარჯენებთან შეუთანხმებულად აქც დააღწა ვადამწვეტი ნაიჭი — იგი მათთან ახლოს უნდა მივადეს, მათთან თანამშრომლის და პირიქით, სოციალ - დემოკრატებს მემარჯვენებთან თანამშრომლონი! წინააღმდეგ შემთხვევაში მთავრობას უფლება აქვს იმოღვაწეოს დამოუკიდებლად და აღსართლის ვალი, რაც მას აკისრია. ერთმანეთთან შეთანხმება შესაძლებელია, თუ ვული ვალობს! ეს შეთანხმება იქნება თავდები ქართული საქმის სათანადო დინამი და ადვილებსა.

„გვიკეთებენ — თქვენ ერთგულ საბჭოსთან თანამშრომლობით, მათი ფლილილი ხართ ამერიკაში“. ესეც პოლიტიკური ბძილოს მეთოდით არის გამოყენებული ჩვენს წინააღმდეგ, რასაც არავითარი გამართლება აქვს მოვარება.

„ქრონული საბჭო“ აღსარებს ერთა თვით-გამორკვევის პრინციპს, რაც ჩვენ, როგორც ზემოდაც ვთქვით, არც გვაკმაყოფილებს, რადგან ქართველი ერის თავისი ბედი უკვე გამორკვეული აქვს, იცნობს თავის-თავს და იცის თავისი უფლებები არა მარტო 1918 წლის 26 მაისისად, არამედ სასობით წლებს წინაშე! თვითდამორკვევის პრინციპის მიღება საქართველოს მიმართ არც არის მისაღები... ეს ოცდაექვსი მაისს ჩრდილს აყენებს. მაგრამ ერთგულმა საბჭომ ოცდაექვსი მაისი და მისი მნიშვნელობა წმინდად დაიცვა და საქართველოს დამოუკიდებლობის იდეასათვის არც უღალატებია. ამას გვიყენებს თუნდაც უკანასკნელი ამბები რაც მიუნხენის საკოორდინაციო ცენტრში მოხდა. რუსული და არა-რუსული ფედერატული ორგანიზაციები გამოიყენებენ ერთა დამოუკიდებლობის მომხრეებს, რომელთა შორის ქრონული საბჭოც იხეობება. ის გაქრებობა, რომ ერთგული საბჭო თავის დროზე შევიდა ურთიერთობაში რუსულ ორგანიზაციებთან და საერთო მდგომარეობის გაუმჯობესებისა და შეთანხმების მიღწევასათვის ერთა

თვით გამორკვევის პრინციპი აღიარა, — უმოდგოდ არ დამთავრებულა. ამერიკელების სურვილი იყო ყველა ანტიკომუნისტური ძალების გაერთიანება მომხრეობით, მათ შორის რუსული პოლიტიკური ემიგრაციისაც. რადგან ქრონული საბჭოთი იყო ერთული გადასწყვეტა და ამერიკელებს არ სურდათ რუსების ნომდღერება, ამიტომ, ერთად-ერთ, ყველასათვის მისაღებ საშუალო გამოსავლად მიღებული იქნა ერთა თვითგამორკვევის პრინციპი. ორი წლის შემდეგ გამოირკვა და ამერიკელები დარწმუნდნენ, რომ რუსებმა არც ამ პრინციპს თანხმდებიან და სრული იმპერიალისტური პოლიტიკის წარმოებაზე გადავიდნენ, განუყოფელი რუსეთის აღდგენაზე ოცნებობენ! ორი წლის ამბებმა, აუარებელმა მოლაპარაკებებმა და დავამ, ამერიკელებს იგივე დაანახა, რაც კორეაში ხდებოდა დროებითი ზავის მოლაპარაკებების დროს. ამერიკელებმა ნახეს, რომ თუთხი რუსებიც მუდამ „არა“-ს გაიძიბიან და ყველაფერს თავისკენ მიითვისონ!

ქრონული საბჭოს მოქმედება იყო ამერიკელებს დაანახა სერიოზული და გულწრფელი სურვილი ქართველებსა, რომელნიც მზად იყვნენ საერთო ფრონტის შესაქმნელად ანგარიში გაეწიათ ბევრი რამსათვის, ანგარიში გაეწიათ ამერიკელებს სურვილსათვის! ამ გაერთიანებამ ამერიკელებს დაანახა, რომ ქართველი პოლიტიკოსები არიან მოქნილინი, ელასტიურინი და გონიურინი, ამავე დროს სანდინი. დღეს ქრონული საბჭოს და საერთოდ ქართველობას მტერი ნდობა და ავტორიტეტი აქვს ამერიკელთა თვალში, ვიდრე ოდესმე! ისინი ყოველთვის ერთგუნებათა მზარეს დაჰქურენ, რაც აქც უნდა მოხდეს.

დენც იცის მტერთან ბძილობა, მან უნდა იცოდეს მასთან მოლაპარაკება! ასე იქცოდნენ ჩვენი წინაპრები, რომლებმაც თათართი ელასტიკობით და ცინიური დალომბიტით ბეჭდვები გადაარჩინეს საქართველო გამაგებელი მტერების კლანტებთან. საქართველო აღარ იქნებოდა დღეს, რომ მას მტერთან ლაპარაკი და დაზავება არ სცოდნოდა. ერთგულმა საბჭომ სცადა მტერთან მოლაპარაკება და დაზავება და თუ ეს არც გამოვიდა, ან არ გამოვიდა, ბძილობა გავრცელებდა! ასეთს მოქმედებაში ჩვენ ვერავფრს ვხედავთ სათავილოს და ვერც ვხედავდით.. ამიტომ იყო, რომ ქრონული საბჭოსთან, ისე როგორც სხვა ქართულ ორგანიზაციებთან, თანამშრომლობის სურვილი გამოთქვავია!..“

„მებრძოლი საქართველო“ რედაქციის

ქართული - ამერიკული ლიგა ფიციანად უმორჩილესად, ამ მოწოდებას დაუთმობთ ადგილი თქვენი ეურნალის უსაბულოდ ნიმიერში.

ძვირფასო თანამშაველნი!

კორუპციის დაზარალების მიღწევა და შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის სხვა მრავალი აქტი აშკარად მოწმობს, რომ ეს ქვეყანა გულწრფელად არის მონდომებული დაიცავს საერთაშორისო ზავი და მშვიდობიანობა.

მოპირდაპირე ბანაკში, მოსკოვში, ბოლო დროს მომხდარი ცვლილებები მოწმობს მხოლოდ ერთ რამეს: მოსკოვს სურს დროის მოგება და ძველი, აგრესიული პოლიტიკის გასაგრძელებლად საკუთარი ძალების ახალ პირობების შესაფერისად რეორგანიზაცია, არ ასრულებს არავითარი სერიოზული საბუთი, არავითარი ნიშანი, რომ მოსკოვმა თავისი ბუნება გამოიკვანა და მსოფლიოს დაპყრობის და ვასაბუიების პოლიტიკაზე ხელი აიღო. ამიტომ შესაძლებელია დღევანდელი შესვენების პერიოდი გადაიქცეს ქართულის წინა, უკანსკნელ წინა პერიოდით.

ეს მდგომარეობა კარგად უნდა ასწონინ ყველა ანტიკომუნისტურმა ქართულმა ძალებმა და ვისაც მართლა სურს სამშობლოს განთავისუფლებლისათვის საჩვენებლობის მოტანა, უნდა ხელი შეუწყონ ქართული ემიგრაციის ერთ საერთო ორგანიზაციასში დასაწყისს და ერთი პასუხისმგებელი, მორალეური და პოლიტიკური ნდობით აღჭურვილი ხელმძღვანელობის შექმნას.

ახლო წარსულის გამოცდილებიდან ჩვენ ვიცით, თუ რა ძნელია დაშლილი ემიგრაციისათვის საქართველოს ქრონული და სახელმწიფოებრივი მიზნების დაცვა. არა ნაკლებ საყურადღებოა მთელი გარემოება: როგორც ვიცით, ქვეყნურების ბედობდალის ცენტრი ცერობიდან დაშინგტონში გადავიდა. ეს ფაქტი ქართველებმა უნდა მიაღონ მხედველობაში და სათანადო დასკვნები გააკეთონ. საქართველოსათვის უაღრესად მანერა ზოგიერთა ქართული განვითარებისათვის უდიდესი თაღდაბია. ამ დიდი ერის შეურაცხყოფა მხოლოდ მოსკოვს გახარებს, არ უნდა დაევიწყეთ, რომ საქართველოს საკითხის დასაწყობათ ევროპის ყველა ქვეყნებში მუდგა ვაკეთებელია ვიდრე შეერთებული შტატებში. ამიტომ აქ ნაკლებად გვიცნობენ და შეიძლება ერთი უსასუხისმგებლო პირის ნათქვამი

ქართველების საერთო ან მისი ერთი ნაწილის აზრად მიიღონ. ეს კი ჩვენს საერთო საქმეს უდიდეს ზიანს მოუტანს სწორედ იმ ქვეყანაში, საიდანაც ყველა ქართველი შევიდა მოვიდოს. ანტიკომ უმთავრესი ყურადღება უნდა მიექცეს ჩვენს მუშაობას სწორედ შეერთებულ შტატებში, რომ აქაუნი პოლიტიკური და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს სწორად ვაცნოთ ჩვენი ქვეყანა და მისი ბრძოლა.

ქართული - ამერიკული ლიგის, რომლის მიზანია ქართველების და ამერიკელების დახლოება და ამერიკელებისათვის საქართველოს გაცნობა, უაღრესად საქიროდ მისწინა ქართული ემიგრაციაში ერთი ხელმძღვანელობის შექმნა, რაც ბოლოს მოუღებს პატარი - პატარა ვაგონების სექტატურ, ხშირად ერთი - ნორეს ვაგონათაილებელ მუშაობას და გადაღლებულ უტოლებლების წინაშე ქართველების ერთი პირით წარდგომას.

რუსეთთან და რუსულ ემიგრაციასთან ურთიერთობის საკითხი, რასაც გამოიწვია ორი ორგანიზაცია „ცენტრისა“ და „საბჭოს“ შექმნა და მათი ურთიანეთთან დაპირისპირება, სასეებით გამოიკვეთულად და ამოწურულად უნდა ჩათვალოს ბანი ევგენი ვეგექკოვის და ბანი კონსტანტინე გეარგადაძის მიერ ამერიკული კომიტეტისათვის წარდგენილი მემორანდუმით. ეს მემორანდუმი იცავს იმ პოზიციას, რომელსაც იცავდა ქართული ემიგრაცია დღიდან მისი ცერობაში თხმა — უტოლოში ეს არის მთავარი! ამჟამად ჩვენ ვერ ვხედავთ არსებულ ორ ბანას შორის პრინციპიულურ წინააღმდეგობას და მათ შორის დავას ეკარგება პოლიტიკური ხასიათი.

საშინაო და საგარეო პირობები, საქართველოს ქრონული ბრძოლის გაგრძელებისათვის დასაწყობა გუკარნახებს ქართველმა ემიგრაციამ შექმნას ახალი, ყველა ანტიკომუნისტური ქართული დაჯგუფებისათვის მისაღება მეთაურობა, რომელიც ვაუთითანებმა ყველა აქტურ ძალებს. თუ ქართული ემიგრაციის მეთაურობა საამისო სურვილს გამოიჩენს, მიზნის მისაღწევად დღეს პოლიტიკური და ფსიქოლოგიური პირობები ხელსაყრელია. ქართველების ნდობით მოსულ მეთაურობას შეუძლებს ყოველ ქვეყანაში და ევროპულ დაწესებულებაში საქართველოს საკითხის ღრისეულად დაყენება, გაშუქება და დაცვა.

აქ შეერთებულ შტატებში, ქართულ - ამერიკული ლიგა განსაკუთრებულ სიმწვავით გრძნობს ასეთა ორგანოს არსებობის საქირობებს და ამიტომ აძლევს თავის თავს ნებას, მოაგონოს ქართულ ემიგრაციას, რომ დღევანდელ პირობებში ქართული ძალები დაქაჟაჟეს ჩვენი საქმიანობის მთაქნე უარესად მავნე შედეგები.

ეხელმძღვანელობთ რა ამ შეგნებით, მოუწოდებთ ქართულ ემიგრაციას ბოლი მიუღლოს ამ დაქაჟაჟულობას და ყველა აქტიური, უროვნული ძალების გაერთიანებით შექმნას ერთი პასუხისმგებელი მეთაურობა.

ქართულ - ამერიკული ლიგა გამოსთქვამს იმედს, რომ ქართული ემიგრაცია უყურადღებოთ არი დატოვებს ამ მოწოდებას, ნაკარნახებს აქაური პოლიტიკური პირობების ცოდნითა და საერთო ინტერესების შეგნებით.

ქართულ - ამერიკული ლიგა.

17 სექტემბერი, 1953 წ.
ნიუ - იორკი.

ყოველგვარი გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად, საქიროდ მოგვანია დღევანითი შეშინებნი: როგორც ყველამ იცის, ცრინელი საბჭო შეიქმნა ფართე ეროვნულ ნიადაგზე, მისი პლათფორმა და სადღესთა ხაზი ბოტეხულია; საჯაროდ და ყველას დასაყებად მის წესდებაში.

ლიბილური და საქმიანი გაერთიანება მოთხოვს თანხმობას როგორც ბრძოლის პრინციპში ისე ბრძოლის სტრატეგიაში. საბჭომ თავის მოვალეობად დასახა გამოყენება ამერიკულ კომიტეტის მეშობით შექმნილი პირობები და მკიდრით დაკავშირებოდა ანტიბოლშევიკური ბრძოლის მეთაურს, შეერთებულ შტატების დემოკრატია ვისადანი, შტაინბერგზე, მიუნხენი, კარლსრუჰე, პარიზის კონფერენცია და მისი მემორანდუმო და, ბოლოს, ერთაშორის საკოორდინაციო ცენტრი რუსულ დემოკრატიულ სექტორის მონაწილეობით, წარმოადგენენ მხოლოდ მორიგ ეტაპებს საბჭოს მუშაობაში*), ერთი მცირისაგან, რომ ლიბილური და პოლიტიკური თამბიმდევრობით გამომდინარეობენ. მათი ერთმანეთისაგან განცალკევება ან დაპირისპირება არ ეთანხმება არც საბჭოს პოლიტიკას, არც სინამდვილის რეალურ შეფასებას. ამ ტემპარიტებს არ უნდა პფარავდეს

არაერთარი პირადი თავმოყვარეობა თუ ამბიციოა.

ერ. საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის მუშაობამ გამოიწვია გულწრფელი სიმპატია და საქმიანი გამოხმაურება შეერთებულ შტატების პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ წრეებში, რასაც კარგად გრძნობენ ამერიკაში მცხოვრები ჩვენი თანამემამულეები**).

ამიტომ, ჩვენ გაუმართლებლად მივგანჩია ქართველ-ამერიკულ ლიგის წინადადება არსებულის მომზღის და სხალი ორგანოს დაარსების შესახებ. ცრინელი საბჭოს პლატფორმა საკმაოდ ნათელია და ქრცელი, რომ ყველა მებრძოლ ქართველს თავი მოუყაროს. საქიროა მხოლოდ გაუგებრობათა გაფანტვა და ურთიერთგაგების გულწრფელი სურვილი.

**) იხ. აქვე ამონაწერი ქართულ-ამერიკული საბჭოს „ცნობის ფურცელიდან“.

რედ.

შურნალ „მებრძოლი საქართველო“-ს რედაქცია

უბირეულებსად დიდ ბოდიშს ეხდით შეწყუბებისათვის; მადრამ მე ღრმათ მირწამს, რომ თქვენთვის ძნელი წარმოსადგეო არი იქნება ის მდგომარეობა, რომელსაც აქტრალიაში გაცდომიწვილი ქართველები განვიცდით. მთავარი მისწუბებთ ჩვენს უმწეო მდგომარეობისა, როგორც თქვენთვის, ისე ყოველი ქართველისათვის დასაყება, მაგრამ ამას კიდევ უმატება ის მდგომარეობა, რომ რიცეობრივად ჩვენ ძალიან მსიცი რაოდენობას წარმოვადგენთ; 12 კაცი, ისიც გაფანტულად სხვადასხვა ქალაქებში: 1 მეღბურნაშო, 3 ბარბოზნში და 8 კაცი აქ სიღნევიში. ამნაირ მდგომარეობაში ზღნდებტა ფიქრი რაიმე ორგანიზაციულ გაერთიანებაზე. ამიტომ გადავწყვიტეთ ექონიით კავშირი სხვა ტვეწებში გაცდომიწვილი ქართველ მებრძოლებთან, რომლებსაც ისევე უძებერთ სამშობლოს სიყვარული გულში, როგორც ჩვენ. ასეთია ჩვენ მივგანჩია საფრანგეთი, სადაც ვადახეწვილია ქართველ მამულიშვილთა მთავარი ავანგარდი. ამიტომ მოვმართავთ თქვენ უურნალ „მებრძოლი საქართველო“-ს რედაქციას, როგორც ქართული უროვნული საბჭოს ორგანოს, რომ თქვენის მხრით საშუალებად მოვეცევა საბჭოსთან დავაუშირებისა. იმედია თავს შეიწუბებთ და გვიპა-

*) იხ. საბჭოს მუშაობის ანგარიში „მებრძოლი საქართველო“ № 16.

სუბები ამის მესახებ. ამასთან ერთად გთხოვთ რეგულიარულად გვიგზავნიოთ უფრ. „მებრძოლი საქართველო“ (საპაერო ფოსტით) 10 კალო, რის საკერო ხარჯები დიდის სამიფენებით შეგრიდებით ვადმთავრავნიოთ.

ქართული სალამი ჩვენ უმფროს თათბას ავსტრალიის ქართველებიწან.

ჯგუფის დავალებით გ. დიდებულები.

3 სექტემბერი, 1953.

ქ. სიღნეი (ავსტრალია).

.....

რაკო - საფურ „ბანთავისუფლების“ მიერ გადაცემული დეკლარაცია

ვაშინგტონი: ვაშინგტონის საბჭოთა საელჩოში, სტალინის პორტრეტისათვის ერთი პატარა კუთხეც არ აღმოჩნდა. ამიტომ ყოფილი „ყოფდის“ სურათი სიძველეთა არქივში გადაადგდეს სამგაეროდ — ჩამოკლდეს მხატვარ გერასიმოვის მიერ შესრულებული პორტრეტი 140-ი კილოინი მალენკოვისა — ლუჩრჯი კოსტუმით და მეტად შეღამაზებული; ზედმეტი ხორცი და ქონი, რომელიც ასე უხვთა გაჩინა მალენკოვს და კაბრტალისტის ფორმას აძლევს, — პრორეტრატის ახალ „მამობილის“ სურათზეც არ მოსინს. ამიტომ, მალენკოვს პორტრეტი ვაშინგტონში, საბჭოთა საელჩოს კედელზე—ფორმით პრორეტრატულია — შინაარსით კაბრტალისტური.

ასე იციან კომუნისტებმა დროისა და გარემოსთან შეკუება!

მოსკოვი: 16 ივლისი: ლავრენტ ბერიას გადაქცეზასთან ერთად, საქართველოში სწრაფად ჰქრება მისი სახელი სხვადასხვა ქუჩების, რაიონების, კომბინატების, სკოლების და სხვა სახელწოდებდან. „ხარია იოსტკას“ (ენობით, ბერიას მოუწინასთვის უკვე დაურქმევიათ „ლენინის ნოუდანი“ და ბერიას რაიონისთვის — „მიხაილ კალინინის რაიონი“.

უნდა ითქვას, რომ ეს ახალი სახელწოდებები თბილისტე კომუნისტებს გვარან მოხერხებულთა გამოუნახავთ, თუ ესეც პირდაპირ მოსკოვიდან არ იყო ნაბრძანები.. ჯერ ერთი — დიდი ხნით მეტადი კომუნისტო ბოიოლები, უნდა ვფიქრობ, ასე თუი ისე დაზღველნი არიან, „კონტრკულეკონიერთა“ და „მოლაღბტო“ გახდომის საშრობობისაგან და ამიტომ დადენილების ატორუტსაც ამ მხრით მიინც, საფრთ-

ხე არ მოულის, მეორე მხრით „ბურჟუაზიულ-ნაციონალისტობასაც“ ვერაინ დასწამებს, რადგან ახალი სახელწოდებები წმინდა რუსულია.

სიფრთხილეს თათი არ სტკევა.

ნუცეც ამას დავოწყებთ: როცა კომუნისტურ-რუტინი დაინჭრება, ამ ადგილებს და ქუჩებს, საწარმოებს და სხვას ნამდვილი სახელები მიუნიჭება, რომელსაც გამოცელა არ დასტირდება.

მოსკოვი: მოსკოვის რაიონი მთელ ქვეყანას აცნობა, რომ თბილისში დიდი ზეიმით გაუხსნიათ საცვლების ერთი სავაჭრო მაღაზია, ისიც პლენანთვის პროსპექტზე. მაღაზიას ფაქობა უკვე დაუწყია, ჩვენ გულწრფელად ვულოცათ ჩვენს ძვირფას თანამემამულეთებს, რომ მათ დღიდან საშვალება ექმნება პლენანთვის პროსპექტზე საცვლები შეიძინონ, თუ ფული ექმნებათ. ჭეშმარიტად, დიდი მიღწევაა კომუნისტების მხრივ.

მოსკოვი: მოსკოვის „პრადა“ ნიანგის ცრემლებს ღვრის, რადგან აღმა-ატის ქსოვილების ფაბრიკას, სტახანოურად დაუწმალდები „საუკუნეთა“ ხარისხის საცვლები და პერანგები, რომელიც ისეთი „მაღალ ხარისხოვანი“ აღმოჩნდა, რომ პრადელ გარკეტვისთანავე ჩერებთ ქვეულა. არც საბჭოთა მოდა მოსწონს „პრადეს“ კონსერვირტს. „სოციალიზმის სანთებში“ სახელ მეტად უგემოურად იცემენ და არც საშვალება აქეთ, რომ მაღაზიებში მაღალ ქუსლიანი ფეხსაცმელი იშოვონო.

ეს მდგომარეობა, აღბათ, პარტიის გენქრავთ ხაზთან არის შეფარდებული, რადგან მაღალ ქუსლიან ფეხსაცმელებით მუშაობა შეინელეს სტახანოურ ტემპს, როგორც ქარხანაში, ისე კომბინატებში.

ასეთია „სამოთე“ საბჭოთა კავშირში, ისიც „პრადას“ აღწერლობათ.

.....

საბჭოთა კავშირის უმაღლეს საბჭოში

ბაქაძის სიტყვა (7 აგვისტოს სხდომა)

... აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა საბჭოთა ხალხები და, მათ შორის ქართველიც, განსაკუთრებული ცნისულოვნობითა და მაღლიერებით შეხვდა საბ. კავ. კომპარტიის ც. კომიტეტის დროულ, სწორ და ვადამწყვეტ წომებს ბურჟუაზიული გარეყარი ბერიას ანტიპარტიული და ანტისახელმწიფოებრივ ბოროტ-მოქმედების სალი-

კვლადაცოთ. პარტია და საბჭოთა ხალხის ეს წყველი მტერი, იმპერიალისტების დავალებით, ცდილობდა მოეშალა საბჭოთა საზოგადოების მოღიანობის საფუძველი, დაეკარავა კომ. პარტია და ჩვენი სოციალისტური სახელმწიფო და კაბ. მოქალაქე წმენდა კაბიტაქონის უღელში. თავისი ბოროტი „შეფობით“ საქრთაშორისო იმპერიალიზმის ვაშუშმა ბერია უღელეთი ზარალა მოუტანა ქართველ ხალხს, საბჭოთა კონონების და ხალხის ინტერესების უხეში გათვლევით, ბურჟუაზიულ-ნაციონალისტური ელემენტების ხელის შეწყობით და წაქეზებით და პარტიას სწორი ძოლიტიკის წინააღმდეგ მოქმედებით, ის აფერხებდა საქართველოს მეტრინობის და კულტურის განვითარებას.

აი, რატომ განთავსებენ ქართველი ხალხი, სხვა საბჭოთა ხალხებთან ერთად თავის ელემენტს მაღალბინა პარტიასა და მთავრობისადმი ხალხის მტრის ბერიას დროული მხილებისა და სამართალში მიცემისათვის და მოსახბოვს მის სასტუკ დასჯას“.

„მერცხულავას სიტყვა (8 აგვისტოს სხდომა)

... პარტიის, მთავრობის და საბჭოთა დაუღალავი მოღიანობის ცხადი მიჩვენებულია ყველა საბჭოთა მოქალაქის მოქა, ერისულოვანი დადასტურება ცენტ. კომ. პლენუმის და უნივერსალური საბჭოს პრეზიუმის დადგინების ხალხის და პარტიის მტრის ბერიას საქმეზე. სამშობლოს წყველი მოღალატე, პარტიის და ხალხის ეტრი გადაგვაყვებული ბერია, სხვადასხვა ბოროტა ხერხებით სცილობდა დაეკლავი საბჭოთა კავშირის ხალხთა მეგობრობა და მოეშალა ჩვენი მრავალ-ეროვნული, სოციალისტური სახელმწიფოს საფუძველი. საქრთაშორისო იმპერიალიზმის ეს საზოგადო აფერტი, პარტიის ნაციონალური პოლიტიკიდან გადახრების წინააღმდეგ ბრძოლის მომიხეზებით, სთავსავდა შუღლს და მტრობას საბჭოთა მოქალაქეებს შორის და ხელს უწყობდა ბურჟუაზიულ-ნაციონალისტურ ელემენტებს ზრდას საკავშირო რესპუბლიკებში. მავამ მის მან ეჭვს შესძლო და ვერც ვერასაღდეს ვ ე რ ა ვ ი ნ შესძლებს საბჭოთა ხალხების სისხლით შეკრულ მეგობრობის დაარსებას, დიდ რუსის ხალხის პატივსაცემის და მეგობრობის მოშლას.

ქართველი ხალხი, როგორც ჩვენი სამშობლოს ყველა ხალხები, ზიზლით და აღშფოთებით სასტეს, სამარცხენო ბოიზე აკრავს, პარტიის და ხალხის უბოროტესი მტრის ბერიას ანტი-სახელმწიფოებრივ და კრიმინალურ მოქმედებას“.

ესეც გეზინდელი „საქართველოს უბირველესი შვილის“ დახასიათება, და ამას ჰქვიან ბოლშევიკური მეგობრობა და სიყვარული! ეს ხალხი თითონ ბერისამ გამოართვა ციხიდან. სამასხურის ასეთი დადასება ბოლშევიკური ბოროტის განუყრელი ნაწილია; როგორც აღმზრდელი, ისეთივე შეგირდები!

.....

ქრონიკა

„ქართ. ეროვნული გაერთიანება გერმანიაში“

1953 წ. 1 ოქტომბერს მიუნენში დაარსდა „ქართული ეროვნული გაერთიანება“. თავის მოწოდებაში ახალი ორგანიზაცია ემბოთ ზოგიერთ ქართველთა გამოიშვლ მოქმედებას და მოუწოდებს საზოგადოებას გაერთიანებისაკენ საერთო მტრის წინააღმდეგ.

თავის დამფუძნებელ კრებაზე ორგანიზაციამ აირჩია ხელმძღვანელი კომიტეტი: კომიტეტის თავმჯდომარეთა ბ-ნი დ. ურატაძე და მდივანთ ბ-ნი დ. სალირაშვილი.

გამომხატუება ჩვენს გამომცემლობაზე

„მებრძოლი საქართველო“ მიერ ფრანგულ ენაზე გამოცემულ ბ-ნ გ. კერესელიძის შრომამ „ერთი ქრის ბუდი — საქართველო“ დიდი გამომხატუება ჰპოვა ჩვენს მეზობლებში. ფერანული პრესაში გამოქვეყნებულია ბ-ნ ნ. ნ-ის წერილი, სადაც ვკითხულობთ:

„თავისთავად ძნელი ამოცანაა ხალხის ისტორიის შედგენა და კიდევ მეტად ძნელია გავანტული მასალის თავის მოყრა და მისი დაწურული ფორმაში დამუშავება.“

წიენის ავტორს ეს საცხებით განუბორციელეზია. თავისი ხალხის ისტორიას ის უყვება მკითხველს ცოცხალი, თითქმის საფლეთონო სტილით და აძლევს მას საგანზე ნამდვილ წარმოდგენას. ის იწყებს ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიური გეოგრაფიით, რომ გაარკვიოს ქართული ენის თავისებურება და ქართველთა რასიული კუთვნილების საკითხი. ერის წარმოშობის და მისი სახელმწიფოს დაარსების, მოკლე მუყამ დეტალური ვანხილის შემდეგ, ავტორი უხება თვით ისტორიას, მისი მთავარი პეროდების ზოგადი ვანხილით: თავდაპირველად ის გვაცნობს ქართველთა მეზობლებს: მათ მჭიდრო კულტურულ და პოლიტიკურ კავშირს და ურთიერთობას საბჭოეთთან, რომთან, ბი-

ზნატრასთან, სპარსეთთან და სხ. პირველ ცნობებს ქართველობის შესახებ ვხვდებით ასურეთისა წყაროებში. მათგან ვცხებულობთ, რომ, კიდევ მაშინ, ქართველი ტომები, გაერთიანებულნი ერთ სახელმწიფოში, იყვნენ მეტად ძლიერნი და ვადაფართოებთ ებრძოდნენ უცხო თავდამსხმელებს.

ბიბლიოგრაფიის ავტორი მოკლედ ეხება შრომაში აღნიშნულ მთავარ მომენტებს:

საქართველოს ანექსიას რუსეთის მიერ მეტყრამეტე საუკუნ. და ბრძოლას თავისუფლებასათვის; დამოუკიდებლობის აღდგენას და ერის გაერთიანებას აღდგენილი სახელმწიფოს დროშის ქვეშ; წითელი რუსეთის ვერსალთ თავდასხმას 1921 წლის თებერვალში, და თავისუფალ სახელმწიფოს გაღმეობას, რასაც ვერობა ასე გულგრილად შეეგება და ასკენს:

„მაშინაც არსებობდა ერობა, ცოცხლობდა კიდევ ევროპული სული და იყვნენ ნამდვილი ევროპელები. შესაძლებენ კი აღდგენილი ერობები ძველი ქრისტიანული კულტურის მატარებელი ხალხის ტრადიციის გადუმას?“.

ქ-ნ თამარა პაპავას ახალი შრომა

გამოვიდა ქ-ნ თამარა პაპავას შრომა „დიდი სახელები პატარა ჩაჩოვებში“ წიგნი მე-2, რვეული მოცუვა: ავტორი, მისთვის ჩვეულებრივი საენის სიყვარულით აღწერს ამ შრომაში იმერეთის სამეფოს უკანასკნელ პერიოდს და გუჩიის დიდოფალი სოფოს ბედს და დამსახურებას.

უფრნალი „ჩენი გზა“

რედაქციამ მიიღო საქართველოს განთავისუფლების ქარა-ამერ. საბჭოს პერიოდული გამოცემა „ჩენი გზა“, (№ 1-2) ქართული და ინგლისურ ენაზე. გამოცემის მიზანია ქართული პრობლემის გაშლა და პროპაგანდა ფართე მხერიკულ წრეებში. ფაუნთში მონაწილეობას იღებენ: ბ.ბ. გრ. დიასამიძე, ვ. ნაუნაშვილი, ვივი კობახიძე, ი.ლ. გოლდმანი და სხ. ვესურვებით ჩენი თანამემამულეების წამოწყებას სრული წარმატებას.

შაბათს 7 ნოემბერს, ლას-კასის დარბაზში

ბ. ლ. ზელუაშვილმა წაიკითხა თავისი მოხსენების „სრულთველი და დანტეს იდენალი“ს დასასრული.

შაბათს 14 ნოემბერს, „სოსიეტე სავანტ“-ის დარბაზში ქართული კულტურული წრის მოწვევით, ბ. პ. საურველამქმ წაიკითხა ვრცელი მოხსენება „ქართული მხატვრული მწესილობის ძირითადი საფუძვლები“. მოხსენებელი ვრცელად და მეთოდურად შეეხა ქართულ კლიტორატურას, როგორც ძველს ისე ახალს, რამაც დამსწრე საზოგადოება მეტად დაინტერესა.

შაბათს 21 ნოემბერს, იმავე დარბაზში საზოგადოებამ მოიხილა ბ. ვ. ციციშვილის ლექცია ფრანგულ ენაზე „ბასკების წარმოშობა და მათი ნათესაობა კავკასილებთან“. დაესწრნ მრავალი უცხო სტუმრები, განსაკუთრებით ბასკები. ლექტორის დასაბუთებული მოსაზრებებით, აუდიტორია დიდად კმაყოფილი დაჩნა.

ჩენი სამძიმარი

8 ნოემბერს ქ. კალენში, ვარდაცვალა ჩენი თანამემამულის ექიმ იოსებ ცინცაძის **მეუღლე**. ფრანგი მანდილოსანი, სრულმამც თავისი ჩასის გამჭირაობით და ვრძნობიარე გულით სავსებით გაიფა თავისი ვადმთვეული ქრის ტვილიბით და დედუასტეობის მზარველობით მეგობრობდა მას აფრიკის ცხელ კუთხეში მოღვაწეობის დროს.

რედაქცია გულწრფელ თანატრძობას უცხადებს დამწუხრებულ თანამემამულეს.

ბ ა ნ ა შ ვ ი დ ი

კვირის 25 ოქტომბერს, პარიზის მახლობელ „ბანიოს“ სასაფლაოზე ვადახდილ იქნა საზოქალაქო პანაშვიდი, დამოუკიდებელ საქართველოს მთავრობის ფინანსთა მინისტრის მოადგილის და უანგაზის მოღვაწის იოსებ ელაველაშვილის ვარდაცვლადობის წლის თავის აღსანიშნავად. დაესწრა დიდა საზოგადოება, რომელსაც მოკლე, მგრძნობიარე სიტყვებით მიმართეს: სათვისტომოს სახელით ბ-ნმა შ. პაღუშვილმა, სოც.-დემ. ორგანიზაციის სახელით—ბ-ნმა ლ. ფალავამ.